

LIETUVOS NACIONALINĖ M. MAŽYBOS SPRENDIMŲ KOMISIJA

LIETUVIŲ TREMTINIŲ LAIKRAŠTIS

REDAGUOJA REDAKCINĖ KOLEGIJA (16) Wiesbaden, DP Camp 563, Lithuanian Camp

Prenumeratos kaina: 1 mėn. 3 RM. Atskiras numeris 75 pf.

Leidžia L. T. B. spaudos leidykla „Aistia“

Published by „Aistia“, Publishing Section of the Community of Lithuanian DP Printed by Buchdruckerei Guido Zeidler o. H. Wiesbaden - Biebrich

Wiesbaden

1946 m. rugsėjo 25 d.

Tremtinių ZINIOS

Žinios iš Vilniaus baisios

Lietuviai naikinami kaip žydai vokiečių laikais

Lenkų žurnalistas, vilnietis St. Maccevičius, neseniai Londone išleido brošiūrą, iš kurios vienas straipsnis München perspausdino lenkų metraštinis (Idee i Dokumenty, 1946). Straipsnis: Gavau sauja žinių iš Vilniaus ir Vilnijos. Jos yra baisios. Kas ten dabar vyksta, pralenkia visus praėjusio karo žiaurumų rekordus.

Pradėsimė nuo lietuvių. Siandieną lietuviai yra naikinami visiškai taip, kaip žydai vokiečių laikais. Lietuva yra atpalaiduojama nuo savo gyventojų. Mirties angelas perskrido per tą šalį. Siandieną turime užmiršti visas mūsų peštynes su ta tauta, atsimindami tik bendrą likimą, bendrą giminybę, bendrą buvusį likimą ir dabartinę nedalia. Bet pirmą visko už lietuvių tautą turime melstis, nes ši tauta dabar yra naikinama.

Nuo Lietuvos, už Lietuvos ir Lenkijos sienų, sovietinėje Gudijoje per pastaruosius dvidešimt metų katalikybė buvo palaužta ir sunaikinta. Dabar Vilniaus krašte vyksta panašus procesas. Bažnyčioms taikomos žiauriausios priemonės iš Rusijos išvysauvas cerkves persekiojimo laikų. Parapiniai komitetai yra atsakingi už sumokėjimą milžiniškų mokesčių už bažnyčią. Kunigas negali turėti daugiau kaip 100 rublių per mėnesį, o dabartinėse sąlygose tai yra bado alga, iš kurios jokiu būdu negalima pragyventi.

Bieruto Lenkijoje vedamas flirtas su bažnyčia, jai paliekamos latifundijos, sovietų agentai per iškilmes bučiuoja kryžius, Lenkijos darbininkų partija kiekvieną savo straipsnį ir prakalbą pradeda sūkiu „Nė Dievo ir Tėvyne“ O čia, už Bieruto Lenkijos ribos, bažnyčia yra baisiai persekiojama, kalėjimai perpildyti kunigų, nuosavybė konfiskuojama, šventenybės išniekinamos. Prieš mėnesį arkivyskupas Jalbzykowskis sėdėjo Lukiškių kalėjime, paskui jis buvo išvežtas į Balstogę, kur jis buvo triumfališkai sutiktas, o tas įvykis p. Bronsteino-Boreišos spaudoje išreklamuotas.

Reikia stebėtis, kad lenkų vyskupa paskutiniam savo ganytojiniam laiške nepakėlė balso prieš tuos persekiojimus. Bendrai, reikia stebėtis, kad Bieruto Lenkijos dvasiški garsiai nepareiškia savo solidarumo su kunigais anoje pusėje. Reikia stebėtis, kad niekas neprašo Apaštalo Sosto prabilti tuo reikalu. Juk nacių vadų kaltinamasis aktas Niurnberge pripažino bažnyčios persekiojimą nusikaltimu.

Intelligentijos ir kaimiečių atžvilgiu yra taikomas negirdėtas teroras. Pacifikuojant kaimus, apkaltintuosius slepiant partizanus, yra šaudoma į gyventojus, nežiūrint kad jie stovi su aukštyne iškelto rankom. Kaip pacifikacijos išdava Mykoliškėse, miestelyje ant kelio Vilnius—Narutis, bažnyčios vidurinėje navoje liko 80 lauvonų. Lavoriškių kaimelyje iš 30 šeimų vieną dieną buvo nužudyta aštuonios. Kalėjimuose žmonės miršta tūkstantiais. Vienas liudininkas perėitą žiemą matė kalinius stumiant per sniegą dėzes prikrautas lauvonų.

Teroras yra toks didelis, kad visi žmonės nori pabėgti. Iš Vilniaus išvykti užsirašė 117.000 arba visi pokariniai miesto gyventojai. Leidimai išvykti duodami darant visokiausius pasityčiojimus. Vilniaus krašte leidimai neduodami kaimiečiams stačiatikiams, iš čia masinis stengimasis gauti katalikiškų metrikus. Buvo atsitikimų, kad kaimiečiams, turintiems po keletą vaikų ir norintiems išvykti, buvo pareiškta, kad vieną vaiką turėsia palikti sovietų pusėje. Atvykus į Bieruto Lenkiją nelaimingųjų likimas ne ką teigiamas. Kaip išsivėdė jie yra apibūdinami keltyje, o paskui varinėjami kaip beniamiai šunes.

Vokiečiai galabijo žydus, tačiau tuo piktinosi pasaulis ir visi žmonės apie tai žinojo: paskutinis negeras, paskutinis indusas, paskutinis Brazilijos džunglių indėnas. Siandieną mūsų žudo ir niekas to nežino, net Varšuva, net gi vyskupų Censtakavoje susirinkimas.

Baltijos kraštų reikalas

Paryžiaus spaudoje

Į Chicagą yra atėjusios dvi iškarpos iš Paryžiaus, kurios parodo, kad Lietuvos ir kitų Pabaltės šalių klausimas yra gyvai diskutuojamas tenyškioje spaudoje.

Laikraštis „L'Hebdomadaire“ rugsėjo 6 d. laidoje paskelbė kelių špaltų ilgą raštą, kuriame paduoda eilę ištraukų iš memorandumo Latvijos klausimu. Tą memorandumą paruošė taikos konferencijos delegatams buvę Latvijos parlamento nariai, svarbiausių partijų lyderiai ir pogrindžio judėjimo vadai okupuotoj Latvijoje.

Raštas nupasakoja kaip Sovietų Rusija klastingai užėmė Latviją, Lietuvą ir Estiją 1940 metais ir padarė rinkimų komediją; kaip Stalinas ir Hitleris iš anksto susitarė pasidalinti Lenkijos ir Pabaltės teritorijas, ir kaip latviai kovojo prieš raudonusius ir prieš raudonusius okupantus.

Latviai baigia memorandumą pareiškimu, kad Latvijos žmonės tvirtai tikėjo, jog vakarų demokratijos karą laimės ir įgyvendins politinės laisvės ir demokratybės principus. Latvijos liaudis, reikalauja, kad Sovietų okupacinė armija būtų išvaryta iš jų teritorijos ir kad būtų sudaryta koalicinė vyriausybė, kurios pirmas ir svarbiausias uždavinys bus pravesti laisvus ir demokratinius seimo rinkimus.

Tas pats laikraštis, „L'Hebdomadaire“ (kuris padavė šias citatas), rugsėjo 5 d. laidoje turėjo vedamąjį straipsnį apie Pabaltės kraštus, kuris palankiai atsiliepė apie dabartinę jų tragediją.

Kitas Paryžiaus laikraštis „Le Monde“, rugsėjo 4 d. numeryje idėjo neįvardinto baltiečio laiška Lietuvos, Latvijos ir Estijos klausimu. Autorius nurodo, kad Sovietų delegacija atsivežė į Paryžių tris kvoslingus ir bandė juos įtraukti į talkos konferencijos delegatų skaičių su trijų Pabaltės kraštų „užsienio ministerių“ titulaus. Bet jiems tai nepasisekė, nes oficialiuose sąrašuose yra įvardinti su titulaus tikėtai delegacijų pirmininkai, o kitų delegatų yra paduotos tik pavardės.

Laiško autorius toliau kritikuoja „Le Monde“ skiltyse anksčiau pareiškta nuomonė, kad vakarų demokratijos „tylėjimu“ sutiko su Pabaltės kraštų užgrobumu. Jisai cituoja teisėjo Jacksono padaryta pareiškimą Niurnbergo byloje ir nurodo, kad U. S. Valstybės Departamentas ir Anglijos užsienio ministerija tuojau pareiškė savo oficialų pritarimą Jacksonui.

Autorius baigia laišką taip: „Baltijos žmonės tiki ir teisingą taiką, paremtą Atlanto Carterio principais. Jie pasitiki vakarų demokratijų nusistatymo tvirtumu ir painformuotos viešosios opinijos pagalba“. („Naujienos“ Nr. 216, 1946.IX.13 d.).

Atvyksta generolas Eisenhoweris

Berlynas (AP). Rugsėjo gale į Vokietiją atvyks gen. Dwight D. Eisenhoweris. Jis čia inspektuos Amerikos kariuomenę.

Europa turi susivienyti

Pereitą savaitę W. Churchillis Zuriče pasakė kalbą, kurioje išskėlė jungtinių Europos valstybių idėją. Prancūzija ir Vokietija turėtų būti vadovaujantios valstybės šioje organizacijoje. D. Britanija, galingoji Amerika ir, aš tikiu — kalbėjo Churchillis,—Sov. Sąjunga, turi būti naujosios Europos draugai ir rėmėjai ginant jos teisę gyventi ir klestėti. Europa negali atgimti be didžiavasės Prancūzijos ir didžiavasės Vokietijos — pabrėžė Churchillis.

Savo kalboje Churchillis palietė ir atominę bombą. Jis pasakė: Atominė bomba dar tebėra tokios valstybės ir tautos rankose, kuri, kaip mes žinome, jos niekuomet nepanaudos, jei bent tik dėl teisės ir laisvės. Bet gali atsitikti, kad po kelių metų šis bausis naikinamasis ginklas bus plačiai pasklydęs ir

Žmonės be tėvynės turi teisę įsikurti visuose taiką mylinčiuose kraštuose

Tremtinių reikalais daugiau pradėjo domėtis ir didžioji pasaulio spauda. Prieš pradėdant JTO Ukio ir Socialinių Reikalų Tarybai svarstyti tremtinių klausimą išsamiai tą reikalą palietė „New York Herald Tribune“ Paryžiaus laida. Anot straipsnio autoriaus, 830.000 tremtinių ateitis yra viena neišspręstų okupacijos problemų. Iš šio skaičiaus yra apie 700.000 asmenų, kurie negali ar nenori grįžti į savo kraštus. Unrros konferencijoje Zenevoje Lenkijos atstovai pripažino, kad 110.000 jų tautiečių, daugiausia ukrainiečių, nenori grįžti tėvynėn. O dėl baltiečių ir žydų — neverta nė bandyti kalbinti juos grįžti į buvusius jų kraštus.

Sovietų, Lenkų ir Jugoslavų vyriausybės norėtų atgauti savo žmones, net jei reiktų panaudoti priverstiną reparaaciją. Jie bijo atakliai priešsievietiška nusistatiusio europiečių kadro organizacijos šioje „geležinės uždangos“ pusėje.

Yra įvairių kalbų apie tremtinių įkurdinimą kituose kraštuose. La Gardijos apskaičiavimu, 100.000 žmonių perkėlimas ir išlaikymas vienerius metus, plius 150 dolerių kiekvienam asmeniui kelionės išlaidoms į naują vietą, kaštuotų 40 milijonų dolerių. Kuri tarptautinė organizacija suteiks šią sumą, bent daliai tremtinių, Zenevoje nebūvo aišku.

UKIO IR SOCIALINĖ TARYBA SVARSTO DP KLAUSIMĄ

Rugsėjo 10 d. Jungtinių Tautų Organizacijos Ukio ir Socialinė Taryba susirinko trečiam posėdžiavimo periodui pirmą kartą aptarti DP klausimą. JAV, JAV. Jos darbų tvarkoje yra ir tremtinių likimo klausimas. Posėdžiai atrodė, truks ilgesnį laiką.

Tremtinių klausimas pradėtas svarstyti sukūrimu tam tikros organizacijos, kuri DP rūpintųsi, kai bus likviduota Unrra. Anglijos atstovas savo kalboje reikalavo tikro DP skaičiaus, kad galima būtų žinoti, kiek iš tikrųjų tokių žmonių yra, o be to, jis siūlė visiems tremtiniams išduoti „Nanseno pasus“ panašiai, kaip po pirmojo pasaulinio karo.

Naujoji organizacija turėsianti iš Unrros perimti jau sekančių metų pradžioje 830.000 DP. JAV atstovas reikalavo, kad naująją organizaciją finansuotų JTO nariai. Sov. Rusijos atstovas Fionovas pareiškė, kad jo kraštas neprisidės prie jokio plano, kuris siekia finansuoti pabėgėlius ne jų tėvynėse apgyvendinimo reikalu. Fionovas pridūrė, kad daugumas pabėgėlių dėl to nenori grįžti į savo kraštus, kad jie kovoja prieš Rusiją. „Yra sunku matyti, kaip iš krašto, šiuo atveju iš Sovietų Sąjungos, reikalaujama šelpti tuos žmones, kurie ir savo naujose tėvynėse ves propagandą prieš Sovietų Sąjungą“.

Kanados atstovas parėmė JAV pastangas sukurti tarptautinę pabėgėliams globoti organizaciją. Jis pareiškė, kad Europos atstatymas užsitęstų labai ilgai, jei milijonus ne vokiečių pabėgėlių okupuotose srityse būtų palikti savo likimui. Kanada yra pasirošusi iširti visus pasiūlymus dėl pabėgėlių įvažiavimo.

JAV atstovas George Warren, pareiškė, kad likimas tūkstančių žmonių priklauso nuo organizacijos sudarymo.

Greitas atstatymas taikos ir tvarkos Europoje ir kituose kraštuose kiekvienos vyriausybės interesas.

Cekoslovakijos ir Kolumbijos atstovai pasisakė prieš šios organizacijos samatą. Kolumbijos atstovas iš viso suabejojo dėl reikalingumo sudaryti tokią komplikuatą ir brangią organizaciją.

Sovietų Sąjungos atstovas pasisakė prieš Ukio ir Socialinės Tarybos generalinio sekretoriaus pasiūlymą, pagal kurį kiekviena valstybė, kuri yra šios organizacijos narys, apsidėtų mokesčiais pabėgėlių organizacijos išlaikymo reikalui. Jis pridūrė, kad pasaulyje yra netikras vaizdas apie pabėgėlių problemą. Ešą pabėgėliai jau senai sugrįžę į savo tėvynes. Tie, kurie nenori grįžti į namus, neužsitarnauja jokios paramos.

Indijos atstovas pareiškė, Indija kaip tik dabar finansuoja transportą indų, kurie karo metu buvo iš Burmos išvaryti ir dabar grįžta namo. Todėl ji neketinanti tokius išpareigojimus priimti.

Kubos atstovas pareiškė, kad pasiūlytoji organizacija esanti per daug brangi. Kartu su graikų atstovu jis parėmė Cilės nuomonę, kad pabėgėlių organizacijai pinigai turėtų būti paimti iš reparaacijų sumų. Kanados atstovas prisidėjo prie Jungt. Amerikos Valstybių pažiūros, kad pabėgėlių problema greičiausiu keliu turinti būti išspręsta.

Ukrainos delegatas reikalavo veikti kuo skubiausiu. Jis tvirtino, kad šiuo metu išvežtųjų stovyklose esą daug karo nusikaltėlių ir siūlė vyriausybėms paskelbti pilnus DP sąrašus. Be to, jis siūlė, kad vyriausybės atstovai būtų leista lankytis DP stovyklose.

Cekoslovakijos, Kolumbijos, Cilės ir Jugoslavijos atstovai reikalavo pigesnės pabėgėlių organizacijos sudarymo. Atsakydamas į visus pasiūlymus, Jungtinių Valstybių atstovas Warrenas pabrėžė uždavinį sunkumą organizacijos, kuri, pasibaigus Unrros darbu, turės atlikti. Šios organizacijos pirmiesiems veiklos metams numatyta 250 mil. dolerių. Warrenas pripažino, kad tai esanti didelė suma, bet ją iš 12 tautų sudarytoji komisija, rūpestingai ištyrė ir pripažino esant realia. Pabėgėlių organizacija nesanti pastovus kūrinys. Bendrai vyravauja nuomonė, kad pabėgėlių problema laike 3 ir vėliausiai 5 metų turinti būti išspręsta.

Ukio ir Socialinė Taryba nutarė sudaryti 11 narių pakomisę, kuri padarytų pranešimą apie naujos tarptautinės pabėgėlių komisijos sudarymą.

Sekantčiame posėdy taryba 2/3 balsų dauguma, Sov. Rusijai, Ukrainai ir Jugoslavijai balsuojant prieš, priėmė JAV atstovo pasiūlymą, pagal kurį, žmonės be tėvynės turi teisę įsikurti visuose taiką mylinčiuose kraštuose, jeigu jie ir nebūtų JTO nariais. Sovietų Rusijos atstovas paklausė, ar čia turima galvoje ir Ispaniją. Anglijos atstovas atsakė, jog nebūtina turi būti tokia prasmė ir nurodė, kad JTO gali išskirti kiekvieną valstybę.

MC NARNEY SIŪLO DP GRĮŽTI NAMO

Frankfurtas (AP). Generolas J. T. Mc Narney viename atsišaukime kreipėsi į amerikiečių zonas DP, ragindamas juos dar kartą realiai pagalvoti ir pamėginti grįžti į savo kraštus, neatsi-

žvelgiant į sąlygas, kokios ten galėtų būti.

Atsižvelgiant dabartinę žydų programą, pagal kurią neaprežtą laiką, tėsė generolas „iškūrimo sąlygos Kanadoje ir Pietų Amerikoje būtų nelengvos, nes tie kraštai duoda pirmenybę apmokytiems žemės ūkio darbininkams. O JAV galėtų įsileisti tik po 1.100 asmenų kas mėnuo“.

Mc Narney nurodė, kad JAV „rems ir ragins“ DP grąžinimą į tėvynes ir kad „tai bus laikoma geriausiu sprendimu visiems pallestiesiems“.

„JAV neįmanoma pabėgėlių stovyklas laikyti neaprežtą laiką“, tėsė generolas „iškūrimo sąlygos Kanadoje ir Pietų Amerikoje būtų nelengvos, nes tie kraštai duoda pirmenybę apmokytiems žemės ūkio darbininkams. O JAV galėtų įsileisti tik po 1.100 asmenų kas mėnuo“.

„Be grąžimo tėvynėn didesnei jų daliai lieka tik vienas pasirinkimas: įsikūrimas kuriame nors kitame krašte, kas būtų galima tik po keletos metų, per kuriuos jie gal būt galėtų įsijungti ir į vokiečių tautą.“

Baigdamas Mc Narney reikalavo netikėti gandams esą planuojama pabėgėlius įkurdinti „greitai, patogiai ir ištaigingai“.

ĮVAŽIAVIMO GALIMYBĖS Į JAV MAZOS

Unrros direktorius amerikiečių zonal praneša, kad: 1) Emigracijos galimybės iš Vokietijos išvietintiems asmenims į Jungtines Amerikos Valstybes yra mažos; 2) Amerikos konsulatui gavo daugiau pareiškimų, negu turi teisę pagal nustatytas kvotas leisti įvažiuoti; 3) iš amerikiečių zonos gali išvažiuoti 50 nušimčių bendros visam pasauliui nustatytos kvotos. Šion kvoton įskaitomi ir žydai; 4) 1946 m. rugpiūčio m. — 1947 m. liepos mėn. laikotarpiu nustatyta šios kvotos: a) lietuviams 175, b) latviams 110, c) estams 105, d) lenkams 2.900, o pareiškimų įteikta: a) lietuvių 1.273, b) latvių 574, c) estų 512, d) lenkų 11.118.

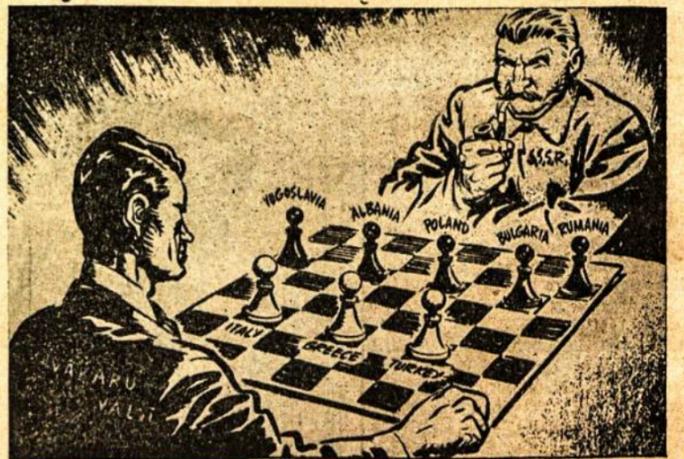
Pasaulinė mokslo konferencija

Naujorkas (AP). Prezidentas Trumanas pareiškė, kad yra būtina sušaukti tarptautinę mokslininkų konferenciją pagalbos tikslams, nes „sekančiame dešimtmetyje reiks įjungti ir atominės energijos panaudojimą taikos meto tikslams“.

Pasaulinės Mokslo Konferencijos suvažiavimas siūlomas antroje 1947 metų pusėje Amerikoje.

Prezidentas Trumanas iškelia žemės turtų panaudojimo reikšmę taikos sustiprinimui aiškindamas, kad karas pareikalavo didelio gamtos turtų panaudojimo. Betgi daugelio valstybių atstatymas ir neapgyvendintų kraštų supramoninimas stato taip pat didelius reikalavimus. Didelis pasaulio sukrėtimas ir gamtos turtų naudojimas netikiniams tikslams kenkia žmonijos gyvenimui.

Pracityje įtraukdavo tautas į karą tikra arba įsivaizduojama baimė dėl žaliavų trūkumo. Dabar kiekvienas susirūpinęs, kad šita baimė galėtų būti pašalinta.

SACHMATŲ PARTIJA

„New York Times“ Overseas 8.9. 46.

„TREMTINIŲ ŽINIŲ“

„Tremtinių Žinios“ — Lietuvos Tremtinių Bendruomenės informacinis laikraštis. Jo tikslai ir uždaviniai bus tokie, kaip ir Lietuvos Tremtinių Bendruomenės, būtent, esančiai ištrėmimo lietuvių tautos daliai sveikai ir pajėgiai išlaikyti, lietuvių vardui saugoti, lietuvių tremtinių švietimui tvarkyti, profesiniam pasiruošimui ir specializacijai vykdyti, tautiniam solidarumui ir darbo meilei ugdyti, tremtinius globojančioms įstaigoms bei administracijai talkinti ir tuo keliu naujam gyvenimui nepriklausomoje tėvynėje ruošti yra Lietuvos Tremtinių Bendruomenės tikslai ir uždaviniai.

Lietuvių „Tremtinių Žinios“ tuos mūsų Tremtinių Bendruomenės tikslus bei uždavinius kels aiškėn ir ryškėn, išpėdinės mūsų tremtinių bendruomenėn, kur jos paskiri nariai nuo tų tikslų nukryps, be abejoj, nevensgs kelti aiškėn ir to, kas mūsų tarpe yra negero ir taisytino.

„Tremtinių Žinios“ stengsis būti mūsų tremtinių bendruomenės visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo veidrodžiu. Tai, kas vyksta mūsų tremtinių bendruomenėje, „Tremtinių Žinios“ stengsis kruopščiai ir objektyviai fiksuoti. Juk tai svarbu ne tik dabarčiai, bet ir ateičiai.

Mūsų žvilgsnis nukreiptas į Jungtines Amerikos Valstybes, o ypač į ten esančią gausią lietuvių koloniją.

Labiausia mūsų domina, kas ten daroma mūsų likimui mums norima linkme išspėsti. Tad „Tremtinių Žinios“, stengsimės kiek galėdami pateikti daugiau informacijų apie Jungtinių Amerikos Valstybių lietuvių gyvenimą ir darbus.

Jei kiekvienas kultūringas žmogus, gyvendamas normaliose sąlygose dau-

Dr. K. Grinius

(80 m. amžiaus)

Dr. Kazys Grinius, tai retai pasitaikantis žmogus, intelektas ir asmenybė. Nežūrint ilgos jo amžiaus metų eilės, jis ir fiziniai, ir protiniai, ir savo atmintimi, valia ir dvasinėmis pajėgomis tebėra stiprus ir nepalaužtas. Jo raudoni ir dar mažai raukšlėti skruostai švelniai ir maloniai derinasi su tankių pleukų pridabruota ančia galve. Siek tiek nusipusios akys. Tačiau pats vienas, be pašaliniių pagalbos jis skaito, rašo ir vaikščioja. Jis seka visas pasaulio, ypač politines naujienas. Jis niekuomet nedejuoja, niekuomet neaimanuoja. Jis tik sprendžia, analizuoja politinius įvykius ir kaip jau jam įprasta, daugiau negu per 60 m., labiausia siejosi lietuvių tautos ir Lietuvos reikalais.

Siemet gruodžio 17 d. Dr. K. Grinius sukanka 80 m. amžiaus. Jis Hanau lietuvių stovykloje, savo šiuo metu nekaitlingoje šeimoje, (žmona ir jaunesnysis sūnus studentas Liūtas), gyvena tremtinio gyvenimą. Jis daug politinių audrų yra pergyvenęs. Ne kartą buvo tremtas ir kalintas. Prieš paskutinis tremimas buvo tada, kai jis drauge su kun. M. Krupavičiumi ir prof. Aleksa, Lietuvos Generalkomisariui von Renteln buvo įteikęs garsųjį morderandumą, dėl baisiųjų nacių darbų ir elgesio Lietuvoje. Kun. Krupavičius ir prof. Aleksa buvo ištrėmtas į Vokietiją, o Dr. K. Grinius iš Kauno į kaimą. Tai buvę atsižvelgta į jo amžių. Būdamas ištrėmimo, labai budriai buvo dabotas gestapininku.

Užiančioji karo audra, mūsų miela daktarą, drauge su dešimtimis tūkstančių kitų tremtinių atbloškė į Vokietiją. Sunkios jam buvo ištrėmimo gyvenimo dienos iki karo pabaigos ir skaudžios dienos karui pasibaigus. Atsižūrėnt į tai, kad jam greit sukanka 80 m., kad jis gyvena mūsų tarpe, šių metų pabaiga mums tremtiniams reikėtų praleisti Dr. K. Grinius paminėjimų ženkle. Labai svarbu ir tai, kad Dr. Grinius buvo ir tebėra, nepalaužtas demokratas, taurus lietuvis ir didžiai garbingas žmogus.

Siame straipsnely, noriu tik priminti lietuvių tremtinių bendruomenei, kad pro šitą jubiliejų, tytomis praeiti nederėtų. Juk tai vienintėlis gyvas atstovas garsiosios „Varpo“ gadinės, artimas bičiulis Dr. Vinco Kudirkos, nuolatinis „Varpo“ bendradarbis ir net redaktorius.

Ypatingai svarbu, kad šitas jubiliejus būtų tinkamai paminėtas mūsų gimnazijose ir kitose mokyklose. Jaunimui reikia parodyti kuo daugiau gerų pavyzdžių ir supažindinti su žymiais ir garsiais žmonėmis, ypač savaisiais lietuvišiais.

Stovyklose ir mokyklose, o ypač ir spaudoje, minėjimai gali būti pradėti jau dabar visai nelaukiant gruodžio 17 d. t. y., Dr. Grinius gimimo dienos. Pro šitą taip retą jubiliejų tenepreina tytomis nei viena stovykla, nei viena mokykla.

Lietuvos praeitis, Dr. K. Grinius pergyventa yra turtinga įvykiais ir turininga jubiliejato gausiais darbais.

J. Audėnas

giau ar mažiau domisi tuo, kas vyksta plačiajame pasaulyje, tai juoba mes, šandien gyvendami ypatingai DP sąlygose, negalime tuo nesidomėti. Mes plačiojo pasaulio svarbiausiais įvykiais šandien domimės labiau, negu bet kada, nes juk nuo tų įvykių vienokios ar kitokios eigos pareis ir mūsų ateitis. Tad „Tremtinių Žinios“ svarbiesiems pasauliniams įvykiams nušviesti skirs daug vietos.

Laikraščio turiningumas labai daug pareina nuo jo bendradarbių. Mes tikimės, kad „Tremtinių Žinių“ redakcijai pasiseks apie save suburti gausų patyrusių bendradarbių būrį. Savo tarpe mes turime daug patyrusių laikraštininkų. Juos nuoširdžiai kviečiame būti uoliais „Tremtinių Žinių“ bendradarbiais.

„Tremtinių Žinių“ Redakcija

Rugsėjo 9 d. Kassely, Matenbergo lietuvių stovykloje, po ilgesnės ligos, mirė vienas senųjų tautos žadintojų, Vilniaus Didžiojo Seimo dalyvis ir Mazosios Lietuvos veikėjas — Jonas Vanaigaitis. (Gimęs 1869 m. rugsėjo 23 d., Ragainės apskrity).

SAVAITĖS ĮVYKIAI

Taikos konferencija. Jos darbas, daugiausia, eina įvairiems klausimams svarstyti sudarytose komisijose. Iš svarstyty pereią savaitę klausimų pažymėtinas Triesto klausimas ir įvairūs Italiją liečią klausimai. Triesto klausimas daugiausia dėmesio ir laiko parikalavo. Sunkumai kyla dėl Triesto, kaip laisvo miesto sienų nustatymų ir jo vidaus tvarkos. Iš įvairių pasiūlymų nė vienas nepriimtas.

Taikos sutarties projektas su Italija tik kariniu atžvilgiu apsvarstytas. Italijai uždrausta turėti bombonesius ir tam tikrus karo laivus. Leista turėti 150 transportinių ir 200 naikintuvų lėktuvų.

Pagarsėjusi kalba. JAV prekybos ministeris H. Wallace, prasidedančių rinkimų proga pasakė kalbą, kurioje kritikavo JAV užsienio politiką ir kaltino Angliją, kad ji turinti imperialistinius tikslus ir siekianti sukiršinti Ameriką su Rusija. Ši kalba padarė nepaprastą įspūdį tiek Amerikoje, tiek Anglijoje, taip jau ir kitur. Ypač kai paaiškėjo, kad tokią kalbą pasakyti leidęs prezidentas Trumanas.

Dėl šios kalbos kilo ilgiausios diskusijos. Anglai nustebe klausė Wallace, kur jis „tato anglų imperialistinės politikos pasireiškimas? Jiems visa eile pavyzdžių, kaip Indijai ir kitiems kraštams nepriklausomybės suteikimas, nesunku buvo įrodyti atvirksčią reiškinį. Didelis britų imperijos autoritetas, Pietų Afrikos min. pirm. feldmarš. Smutas savo pareiškimu šią nuomonę dar sustiprino. Jis pasakė, kad britų imperialistinė politika baigėsi burų karu Afrikoje.

Prieš Wallace pareiškimus pasisakė JAV užsienio reikalų, karo laivyno ir karo ministeriai. Pagaliau, patisakė ir prez. Trumanas. Jis pareiškė, kad į Wallace kalbą reikia žiūrėti, kaip į jo asmeninę nuomonę, o kai dėl JAV užsienio politikos, tai ji lieka nepasikeitusi. Po šių pareiškimų nedraugiškumo nuotaika Amerikai Angliją atslugo. Susijaudinimo audrai atslugus, pre-

zidentas Trumanas kalbėjosi su Wallace dėl jo kalbos. Po pasikalbėjimo buvo paskelbta, kad Wallace iš ministrų kabineto pasitraukia, nes jo nuomonė dėl JAV užsienio politikos skiriasi nuo kitų ministrų nuomonės.

Visa Amerikos spauda su pasitenkinimu svarsto Wallace atsistatydinimą, ir tame žygy mato valdžios vieningą nusistatymą JAV užsienio politikos klausimu.

Saugumo Taryba. Jau dvi savaitės, kaip ji svarsto Ukrainos skundą prieš Graikiją. Kaip žinoma, Ukraina kaltina Graikiją tuo, kad dabar joje esanti būklė grėšia Balkanų saugumui. Kaip pavojų sudarantieji veiksniai minimi: vidaus neramumai Graikijoje, monarchistų protegavimas, incidentai Albanijos pasieny, anglų kariuomenės buvimas Graikijoje ir kita.

Svarstant šį klausimą, pasakyta įvairių kalbų, dėl kurių turinio ir tendencijos taip pat pasisakyta, ir pareiškta, kad Saugumo Taryba, buvo panaudojama, kaip tribūna ideologinei propagandai. Iki šiol jokio sprendimo nepadarėta. Iš įvairių pasiūlymų ryškėja du: vienas — Ukrainos skundą iš darbų tvarkos išimti, nes kaltinimui paremti nepateikta rodymų ir „antras — rusų skundą pašalinti darbų tvarkoj tol, kol graikų vyriausybė pakeisianti savo laikysena.

Pagaliau, trečios savaitės gale šis skundas balsų daugumą buvo atmetas, kaip nepagrįstas.

Bulgarija respublika. Pereią savaitę Bulgarijoje įvyko referendumas dėl valstybinės santvarkos formos. Gyventojai turėjo pasisakyti, kokios valdymo formos jie pageidauja: respublikos ar monarchijos. Daugumas pasisakė už respubliką. Ryšium su tuo Bulgarijos parlamentas rugsėjo 15 d. paskelbė Bulgariją respublika. Mažametis karalius Simeonas išvyko į užsienį.

Laikiniai prezidento pareigas eina Vasilis Kolarofas.

Spalių 27 d. numatyta parlamento rinkimai.

Žodžiai, kurie mus jaudina ir įpareigoja

Buvęs Viureburgo DP stovyklos Unrrros direktorius p. W. G. Cargill, parašė Lietuvos pasiuntiniui Londone B. K. Balučiui laišką. P. Cargill savo laiške rašo dideliu nuoširdumu ir nepaprastu pasigėrėjimu apie lietuvių stovyklą ir lietuvius, su kuriais jam teko susieiti, pažinti ir pamylėti. „Aš neseniai grįžau iš Vokietijos, — rašo p. Cargill, — po pusantrų metų praleistų kaippo išvietintųjų asmenų stovyklų direktorius. Per šį laiką aš sutikau daugelį tūkstančių lietuvių, faktinai per 7 mėnesius aš turėjau garbės būti direktoriumi Würzburgo stovyklos, kurioje buvo daugiau negu tūkstantis lietuvių. Mes pasidarėme nuoširdūs draugai ir jie priėmė mane į savo širdis, tokiu būdu, kuris negalima būtų ir aprašyti. Tamsta! Aš nepaprastai didžiuojuos tuomi, kad aš buvau mylimas ir gerbiamas kiekvieno vyro, moters ir vaiko ir kad aš taip pat juos mylėjau. Aš turėjau vilties, kad galėsiu pasilikti su jais, kol jų šalis vėl bus laisva ir jie galės grįžti namo, bet aplinkybės neleido, nors aš turiau vilties netolimijoje ateityje grįžti Vokietijon“.

Paminėjęs p. Cargill laišką, aš maniau, kad Jums bus idomu žinoti, ką apie jus ir apie kitus lietuvius mano žmogus, turėjęs progos arčiau jus pažinti. Aš taipgi norėjau padėkoti jums, brangūs mano broliai ir sesės, kaip tikriems panašių minčių ir jausmų įkvėpėjams. Ir iš kitų vietų man tenka gauti gražių atsiliepimų apie mūsų tremtinis. Ir tas yra ne tik malonu išgirsti, bet itin svarbus faktorius mūsų visų kovoje už mūsų tėvynės lais-

vės atgavimą. Lietuvių tautos geras vardas yra šandien gal vienas galinčiausių ginklų mūsų rankose. Todėl yra be galo svarbu, kad mes juomi pasinaudotume kiek galima daugiau. Mėnėtas laiškas geriausiai liudija, kaip kiekvienas tremtinys gali būti puikiausiu „ambasadorium“ savo tautos reikalams užsienyje. Tautos ypatybės — taip geros, kaip ir blogos, — ryškiausios gal pasireiskia jos nelaimių laiku. Mūs ištiko ka didžiausia nelaimė, kokia mūsų tauta yra turėjusi savo ilgoj ir margoj istorijoj. Todėl ji reikalinga ir didžiausių pastangų, kad atgavus tai, ko ji yra nustojusi. Aš šventai tikiu, kad jų mums nepristigs ir kad nors prieš mus gal dar ilgoka ir nelengva kelionė, bet savo tikslo mes pasieksime, galų gale nugalėdami visas sunkenybes, kaip mūsų proleiai nugalėdavo jų laikų nelaimės. Jūs galite būti tikri, kad tauta, kuri ir didžiausioje savo nelaimėje sugeba įkvėpti nuomones ir jausmus, panašius kad ir į tuos, kurie pareiškė paminėtame laiške, — tauta, kuri tikrai ir su pasiryžimu nori būti laisva ir siekia tos laisvės, kad ir kraujuodama, kad ir dantim grieždama — tokia tauta niekad negali žūti. Mes tik tada galime galutinai laisvės nustoti, kai patys jos atsisakysime — o to nebus niekad. Neunostokime vilties. Nors dangus dar vis apsiniaukęs, nors mes dar turėsime nugalėti ne vieną kliūtį pakeliui, bet jei-gu ištvermingai ir su pasiryžimu eisime toliau savo keliu, ateis laikas, kuomet mes priešime savo tikslo ir grįšime laisvon Tėvynėn. B. K. Balutis

Tremtinių spaudos balsai

APIE GERO SUGYVENIMO IR VIENYBĖS PAGRINDUS

„Žiburių“ 37 num. J. Kardelis nagrinėja gero sugyvenimo ir vienybės pagrindus. Kalbėdamas apie nesutarimus daro išvadą, kad

„nesutarimų bei nesantaikos laipsnis nėra katastrofiškas, nėra net įsirimtėjęs, nėra nei pavojingas. Konstatuotinas tas vertingas reiškinys, kad kiekvienu rimtesniu atveju randama priimtina išeitis.“

Meš turime pasiryžti siekti satarimo visi ir citi prie tokio sugyvenimo, kuris mummyse turėtų tvirčiausius pagrindus.

Pirmoji pakopa į šių dėsnių įvykdymą yra tolerancija, ypač politinė ir tikybinė tolerancija.

Visus nesupratimus, nors ir aštriausius, stengkimės išaiškinti sąvobybėje, ir niekuomet nesikreipkime į svetimuosius. Iškundinėjimai ir skundai kenkia mūsų tautos orumui ir sunkina mūsų tėvynės išlaisvinimą.

Patekę kur į galios turinčią poziciją, ypač būkime atsargūs ir apdairūs, kad nepakenktume ir sau ir bendruomenei, nes visų mūsų tikslas kurti geresnes, kiek tikta galima sąlygas savo dabarčiai ir niekuomet neišleidžiamam iš dėmesio didžiausiam visų mūsų tikslui — tėvynės ateičiai.

Baigdamas, autorius kviečia visus — „būkime toleranti, geravaliai ir atmeskime prievartos bei nesantaikos santykiavimo būdus ir metodus.“

DĖL JAUNIMO AR JAUNIMO KOVA

Tokį klausimą svarsto „Mintis“ 168 num.

Dėl jaunimo auklėjimo dėl jo tautinių, religinių, pasaulėžiūrinių idėjų ugdymo visuomet vyko didelės varžybos ideologinių, politinių srovių tarpe. Normaliose valstybinio gyvenimo sąlygose nieko negalima būtų prikišti tai kovai, jeigu tik ji būtų vedama kultūringais metodais ir tikrai idealistine linkme. Daugiau abejonių šios kovos prasmingumas sukelia ištrėmtyje, kur to jaunimo nėra tiek daug ir tas pats reikalingas daugiau moralinės auklybos, negu politinio diferencijavimo...

Sio meto ištrėmties jaunimo kelias: ne į dešinę ir ne į kairę, bet platus, vieningas Lietuvos kelias, kenčiančios, kovojančios, vieningos Lietuvos, kuri teturėtų laisvės ir nepriklausomybės. Mums atrodė, kad skautai galėjo visiškai patenkinti jaunimo saviauklos, tautinio ir moralinio ugdymosi siekimus.

Praėjusią savaitę pasirodžiusi jaunimo spauda mums sukėlė iš vienos pusės džiaugsmo, iš kitos pusės — susimastymą, ar mūsų jaunimas vedamas, arba pats eina tinkamu keliu. Du jaunimo laikraščiai „Į Ateitį“ („Žiburių“ priedas) ir „Sviesa“ („Mūsų Kelio“ priedas studentams), lyg susitarę tą pačią savaitę, tuoj sukėlė abejonių, ar čia nėra kova dėl jaunimo.

Kovą dėl jaunimo mes atmetame, nes jaunimas, ypač akademinis, yra tiek savarankiškas, kad jis be tam tikrų srovių ar grupių apynasi susiras sau kelią ir vėdą. Tik jaunimo kova mus baimina, kad ji nebūtų perastri, neišvėitų iš kultūringų ribų ne siaura, srovine, bet plati ir tiesi dėl idėjos ir svarbiausia dėl pagrindinės idėjos: Lietuvos valstybės atstatymo, jos laisvės ir nepriklausomybės iškovojimo.

KADA IŠKILS LIETUVOS KLAUSIMAS

A. Daukantas laiške iš Paryžiaus „Apžvalgos“ 46 num. rašo:

„Šis Taikos Kongresas yra tikrai „mažoji Taikos Konferencija“, nes joje sprendžiamos kelių mažesnių „šies“ valstybių taikos sutartys. Taikos Kongreso delegatų sluoksniuose manoma, kad Lietuvos ir kitų Pabaltijo valstybių klausimas galis iškilti tik būsimojoj taikos konferencijoj, kuri spręš Vokietijos ir jos sienų klausimus.“

Kada tai gali įvykti

Manoma, kad kitų metų pradžioje. Atsimebant, kaip sunkiai vyksta „mažoji konferencija“ galima sau įsivaizduoti, prieš kokius kliūčių kalnus atsidurs „didžioji konferencija“. Todėl ir skaudus Pabaltės valstybių klausimas gali kurią dieną iš diplomatinių „prieškambarių“ pasistūmėti iki vyriausios posėdžių salės.

Pirmasis Pabaltiečių laimėjimas Paryžiuje

Bet jau konferencijos prieškambariuose trijų Pabaltijo tautų patikėtiniai pasiekė tam tikrą laimėjimą. Kaip žinoma, ir kitų kraštų lietuviai, latviai, estai, jau konferencijos pradžioje pareiškė, kur reikia, griežtus protestus prieš tai, kad sovietų atsiųztieji delegacijos sąstata trijų Pabaltės „liaudies respublikų užs. reik. ministrai“ (Ratomskis ir Ko) save afišuojasi tu Pabaltės kraštų atstovais.

Pasirodo, kad Maskvos šmugelis nevisai pavyko. Yra žinių, kad konferencijos sekretorijatas tiems trims šiaudiniams ministrams jų šmugelinius titulus formaliai nubraukė. Jie liko tik eiliniai Maskvos delegacijos nariai. Ir ne daugiau. Tai nors tik formalumas, bet gana būdingas ir vertintinas kaip šioks toks trijų Pabaltijo tautų atstovų laimėjimas.

Wiesbadeno lietuvių tautinis ansamblis rugsėjo 3 d. išvyko gastrolių į anglų zoną. Ten mano išbūti apie pusantrą mėnesio ir aplankyti visas didesnes lietuvių kolonijas. Gastrolių metu bus statoma „Nemunas žydi“ ir „Joninių vakaras“.

VDYDŪNAS SU MUMIS

Tai didelė ir išganinga žinia. Tiesa, Vydūnas serga ir gan greit neatgaus palaužtų jėgų. Tačiau ne kūno fizinė struktūroje glūdi žmogaus didybė. Galima sakyti, Vydūnas jau dabar kalba, kalba pačiu savo buvimu šiapus geležinės uždangos. Į mūsų, lietuvių tremtinių, protestą prieš tautos kančias Vydūnas įnešė naujos gaivios ir stipriancios energijos:

— mes einame tiesos ir teisingumo keliu!

Lygu toje giesmėje, „Kaip ažuolas drūts prie Nemunėlio“ — Vydūnas nuo keliasdešimt metų trūšia Lietuvai. Sutartys, paktai ir traktatai amžių būvyje dalijo ir skirstė mūsų žemėlį, rodėsi, kad aščių ir pėdsakų nebėliks. Ejo karai, marai ir badai, iš visur išvejami sukčiai ir vagiškai kaip sruotos plaukė į šalį, kur Neringa, Įsruotis, Dangė, plaukė į artojų ir žvejų pamarį mūsų tėvų kraujo ir prakaito siurbti. Amsmonai ir kt. „menschai“ mūsų žemę plukdė į pietus, tikėjosi greitai laimėsia, bet lietuvis per kryžiuočių kalavijų žvangesį ir per urėdų bizūnų aižesį tegirdėjo nemirštamąjį tautos balsą:

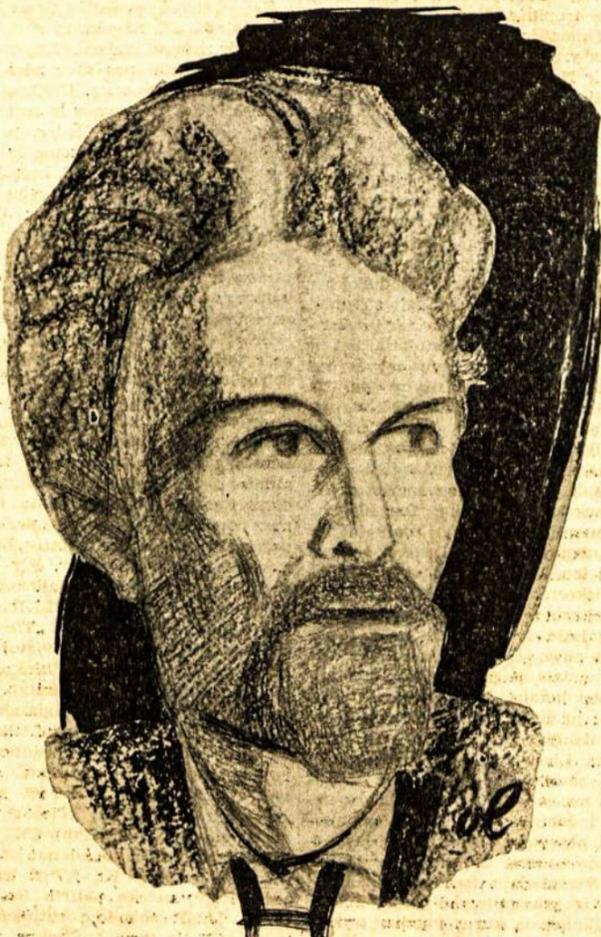
„Kad ir kelintas apsiėmė
Niekui paversti mus visus,
Lietuvninkų vaisinga žemė
Tik vis gimdys lietuvininkus“.

M. Lietuva išliko gyva, atpenė, rūščių būties sąlygų ir kitų negandų slepiama pagimdė Stanislovą Rapalioį (pirmasis mūsų poetas), Martyną Mažvydą, klasiką Kristijoną ir tūkstančius bevardžių, kurie per aukas ir pasišventimą neleido tautai suskilti ir išsigimti. Gabus, pranašus ir žvalus protestantų misionieriaus sūnus galėjo eiti į karjerą, kaip taukas į paviršius; išmanus senovės ir naujųjų kalbų žinovas, ką ir besakyti, turėjo perspektyvas į gyvenimo prabangą, ištaigingumą ir miesčioniškąjį sotumą, — tačiau Vydūnas viso to atsisakė, nuėjo su būrais. Prieš 1914—1918 m. karą Vydūnas su Lietuvių Giedotojų Draugija per metus surošdavo ligi 100 spektaklių, vadinas, su gimtuosiu žodžiu aplankydavo visus didesnius M. Lietuvos centrus. Ir visur šaukė sau — žmonėmis, būti: „Eikš tad! Ir stokis pasiryžęs. Žiūrėk! Tautos kelionę! Pasiklausyk! Aido — tautos gyvenimo, kaip jis, lyg jūrų bangomis atsigrisi ir supia tavo širdį. Išgirski, koks čia tavo balsas; ir jam širdy duok suskambėti, kad imtai sąmoningai gyventi tautoje, ją savo gyvumu gaivindams“.

Vydūnas, matydamas klatingą germanų nutautinamąją politiką, pasirinko mažą efektyvią, bet užtat konkrečią ir toli pramątančią taktiką: prieš atplūstančią svetimybės bangą pastatyti žmones — svyrturius, idant ir pačią bangą atsivesti ir palaidiems, abejonių sūpaujamiems, laiveliams kelią rodytų: „Nereik norėti rast, o būti! Ieškok veikimo, ne pasimėgimo! Kurs jau pasijaučia tėvynėje, tas tur išmokt atverti širdį, ir duot plūst iš jos gelmių su veikimu tyriausiam žmoniškumui. Bet kam ir siela apsiereiskia jau pilnu didingumo kilnumu, tas turi būti kiekvienam tėvynės ir menkiausiam vaikui jo atsigavimu, palaima jo, jo tvirtumu ir — jo šviesa“.

Vydūno žodžiais, „žmogus yra visokių galių gausa, kuri jame suplaukia tėvų-protėvių krauju, kalba, visų jų paviršinio ir gilesnio dvasinio lygio gyvumu, ir pagaliau jam pačiam visokių dar galių susitelkiant. Žmogaus sąmoningumas yra kaip kokie vartai, pro kuriuos dažnai vos pastebėti arba ir visai nenumanytai sprunka prasmė viso to, ką jis veikia, ką kalba, rašo, kuria. Pro tuos vartus sravi visa jo gyvybės gausa su savo tūriu“.

Gyvendami savo valstybėje, buvom palinkę į lėkštumą, ir daugeliu Vydūno kūryba buvo sunkiai įskaitoma (ir savotiška rašyba, ir filosofinių minčių svarumu). Šiandie — DP barakų nykume — ta kūryba lyg pavasarį sula iš beržo, kurs laukų atšlaitė su vėjais ir darganom grumiasi. Kūrybos gyvumas slypi tame, kad ji yra aktuali, visai

nepriklusomai nuo laiko ir erdvės. Tikroji kūryba nenugrimsta amžių santvartos ir sąlygų verpetuose. Čia kelios Vydūno kūrybos citatos: „Nesiliaudama širdis vis ieško, toli savųjų — oi, toli — kaip ir ant antro jūrų kranto“, „išmokti turim skausmą pergalėti“, „iškelias budėjimą esi! Tai pasilik šviešo! Nežvelki į tėvynę su svetimųjų akimis“, „Aš pats — kareivis kaip ir mylimas bernelis. Pažadėjau grįžti laimėjęs. Lietuvos šalei, klausykis! Tavo šaukiu, kaip aš šaukiau, gyvybės. Mums artinas gyvybės saulė“, „Aš myliu, kas nemirštama. Ir mano mellė išesti kaip žada“. Mūsų tautos išmintis sakė: ne tas stiprus, kuris muša, bet tas, kuris atlaiko. Vydūnas, Hitlerio budelių sumuštas, suspardytas ir apspiaudytas, kai smogikai norėjo priversti išsižadėti tautos tradicijų ir pasitraukti, kartojo: — Čia mūsų žemė!

Pasikeitė banditai, bet nepasikeitusias yra Vydūno pažiūros ir demokratija ir kultūra. Pavargo NKVD tardytojai, ir pusgyvį filosofą numetė prie išvietės. Vydūnas peržengė geležinę uždangą. 78

metų senukas atvažiavo be baltų, vien skarmalais, seniai nevalgęs, bet su dar nespausdintos kūrybos rankraščiais. Tai Vyras, kuris išsergėjo ir nepažėdė Lietuvos ir Europos garbės. Tadiena ateis, ir Lietuvos Valstybės byla bus nagrinėjama visuotinės pasaulinės tautos konferencijoje. Mūsų delegacijoj turės būti ir Vydūnas, didysis kultūrininkas. Pasilikdami tosios valandos belaukią, nieko nedelsdami turime susirūpinti Vydūno sveikatos atstatymu ir jo nespausdintų veikalų, ypač jo kelionės dienoraščio „Demonams paliktas“, išleidimu ir į svetimas kalbas išvertimu. Lietuvių Rašytojų Tremtinių Draugija privalo čia pat susisiekti su Penclubu, kurio Vydūnas iš seno yra garbės narys. Nebūkime neapdairiai kuklūs, yra faktai, ir tuos faktus trenkime ant redakcijų stalo, te dorai pasaulio opinija žino, kas su žmogumi vyksta anapus geležinės uždangos. Leidėjai galėtų parūpinti jaunimui (ir senimui) rinktinių Vydūno raštų tomą. Proga didelė, ir atsakomybė nemaža.

J. Cicėnas

Kaselio lietuviai

SKAIČIAI IR DARBAI

Kaselis yra amerikiečių zonos šiauriniame kišuly. Čia gyvena per tūkstantį lietuvių. Nežiūrint nepalankių sąlygų ir kliūčių, dirba visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą, kiek tik sąlygos leidžia. Turi 4 skyrių pradžios mokyklą su daugiau kaip 100 mokinių, gimnaziją, nors ir nepilną, su arti šimto mokinių, reikalingus mokytojus.

Yra vaikų darželis, kurį lanko apie 80 vaikų. Paminėtini šoferių ir šoferių mechanikų kursai, kuriuos jau per 100 žmonių baigė ir gavo atitinkamus pažymėjimus ir apie tiek dar lanko. Anglų kalbos yra net dveji kursai, kuriuos lanko per 100 žmonių.

Sportu susidomėjimas ne mažas. Yra sporto klubas „Neris“. Futbolininkai dažnai žaidžia; pastaruosiu metu iš 11

rungtynių 6 laimėjo. Krepšinininkų komanda gana stipri, turėjo keletą rungtynių, kuriose labai gražiai pasirodė. Ir boksu dominasi. Yra net 10 boksininkų, kurie dalyvavo keletoj rungtynių. Stalo tenisas sporte turi tinkamą vietą. Mėgėjų yra apie 15. Yra ir šachmatininkų, ir gana stiprių, kurie ruošiasi išeiti į platesnę viešumą. Sportininkai jau dalyvavo keliose tarpstovyklinėse ir apygardinėse varžybose ir gana gražiai pasirodė.

Skautai turi dvi organizacijas ir gausų būrį skautų. Iki šiol turėjo keletą pasirodymų.

Spaudos sritis — tinkamoje aukštumoje. Yra vietinis stovyklos laikraštėlis, be to, gaunama ne mažai iš kitur. Yra ir biblioteka, nors ir ne per didžiausia, tuo tarpu apie 500 tomų, daugiausia lietuvių kalba, bet už tat ji apšiai turi skaitytojų.

Savo teatru Kaselio lietuviai gali plačiau pasididžiuoti. Teatras „Laisvė“ jau pastatė 5 premjeras ir turėjo apie 30 vaidinimų, kurių žiūrėjo apie 30.000. Prie teatro veikia dramos studija. Ją lanko apie 40 asmenų. Vietos menininkai per pastaruosius tris mėnesius suruošė keliasdešimt koncertų.

Lietuvių tremtinių turi atskirą klubą ir patalpas sportininkams, skaityklai, svečių kambari, svetainę.

Kolonijos gyvenimo vardo pilnumui tenka dirstelti ir į neigiamus reikšinius. Per tris mėnesius tokių atsitikimų teismui teko nagrinėti 34. Daugiausia bylų buvo privatinio kaltinimo, kurios kilo dėl ginčų, o ginčai — iš padauginus dozės alkoholio. Keliais atsitikimais besiginčijantieji pritrūko argumentų ir buvo susikibę už krūtų. Dalis bylų baigta šalių sutakymu, kitos — smulkiomis baismėmis.

Darbo imasi, kas tik gali, dėl to dirbančiųjų skaičius yra gana didelis. K.

BAMBERGO LIETUVIŲ KOLONIJA

FRANYS ALŠĖNAS

Kas lietuvių nežino Bambergą? Didelei daugumai tremtinių teko pro jį prakeliauti arba pagyventi.

1945 m. pavasarį ir vasaros pradžioje Tueringijoje gyvenę lietuviai ėmė traukti į Vakarų.

Tueringijos bėglių pirmasis kelionės etapas ir buvo Bambergas.

Vieni jų, po ilgesnės kelionės pėsčiomis, ir, betraukdami vežimėlius su savuoju kraičiu, buvo gerokai pavargę, todėl Bamberge panoro atsikvėpti, kiti sumanė ir nuolatina čia įsikurti.

Ir taip čia plūdo bėgliai iš visos Tueringijos.

Bambergas tuo metu buvo lyg su-lietuvejęs. Kur tik neisi — vis grupę lietuvių sutiksi. Jų skaičius buvo pasiekęs per 3.000.

Suvažiavus dideliu skaičiu lietuvių, įsisteigė komitetas.

Didžiulė Bambergo lietuvių kolonija neilgai išsilaikė. Dauguma jos gyventojų, po trumpo poilsio, pakėlė sparnus tolyn į vakarus.

Ir taip, po trejeto mėnesių iš trijų tūkstančių Bamberge liko tik apie 700. Vieni jų gyveno privačiai, kiti — buvo apgyvendinti kiek toliau už miestą, pamiškėje bestūksančiuose. buv. Reicho Darbo Tarnybos barakuose.

KULTŪRINĖ VEIKLA

Išsikūrus stovyklai, muz. Stepas Sodeika, išėjęs į netoliese esantį mišką, pirmiausia vienas išmėgino savo balsą. Mat, jam rūpėjo žinoti ar jis dar taip pat „sodeikiškai“ skamba, kaip Lietuvoje, ar nėra deformavęsis Vokietijoje

nio „koliarabių“ sriubos. Įsitikinęs, kad gerklės stygos dar tebeveikia be priekaištų, tuojau suorganizavo dainos meno ansamblių. Mes ansambliui dėjome daug vilčių ir džiaugėmės juo, bet, deja, neilgai. Čia susikūręs, jis panoro persikelti į Wiesbadeną, kur, kaip žinoma, savo meninį pajėgumą toliau vystė.

Pernai rugpiūčio mėn. įsteigta pradžios mokykla, kuri sėkmingai veikia ligi šiol. Ji dirbo su keturiais skyriais. Mokyklos vedėja yra E. Ališauskienė, kuri dirba nuo mokyklos įsisteigimo.

Vos įsikūrus stovyklai, vietos spaudos darbuotojų būrelio iniciatyva, buvo pradėtas leisti sieninis laikraštis. Sieninio laikraščio išėjo 10 numerių. Vėliau jis persiorganizavo į dieninį. Jo buvo išleista per 150 numerių.

Nuo pat pirmųjų dienų stovykloje suorganizuotas mišrus vyrų ir moterų choras, kuris tebeveikia ir dabar. Jo organizatorius ir vadovas yra chorv. J. Paplauskas. Choras turėjo ir viešų pasirodymų.

Bamberge ilgesnį laiką veikė 2-ųjų grupių anglų kalbos kursai.

Ilgiausiai Bambergo stovyklai vadovavo agr. Grigaliūnas. Po Naujųjų Metų stovykla persikirta į dvi dalis. Vieni buvo palikti tuose pat barakuose, o kiti, daugiausia su šeimomis, perkelti į kitas patalpas.

Išsikūrus lietuviams naujoje stovykloje, atidaryta Bambergo lietuvių Bašanavičiaus vardo progimnazija. Jos direktoriumi yra P. Tamulionis.

3-čioje stovykloje yra susiorganizuoti scenos mėgėjų trupė. Ji jau turėjo ketvertą pasirodymų. Trupės režisūrinį darbą su pasišventimu atlikdavo režisierius p. Jagiela. Paskutiniį kartą Bambergo vaidintojai vykusiai suvaidino Truskūne 4 veiksmų dramą „Apleistoji Sodyba“.

Bambergiečiai mielai laukia ir, kiek sąlygos leidžia, kviečiasi iš kitur dainos meno kolektyvus. Nuo įsikūrimo dienos, Bamberge yra lankęsis Würzburgo „Sietynas“ net du kartu, Wiesbadeno ansamblis, Bad-Segerbergo solistų trupė, Scheinfeldo lietuvių choras ir kitoki menininkai.

Bamberge gyvenančių tautybių buvo suręngtos dvi mišrus meno parodos. Jose dalyvavo ir lietuviai.

Abiejose stovyklose veikia vaikų darželiai, bendra sportininkų komanda ir kt. Sportininkams vadovauja p. Redžikis. Bambergo sportininkai aktyviai reiškiasi krepšinyje ir tinklonyje. Krepšinyje bambergiečiai jau yra turėję keletą susitikimų su vietos kitų tautybių sportininkais.

Bambergiečiai jautriai reaguoja ir į visus mus liečiančius klausimus. Jie yra parašė ir pasiuntę „Die Neue Zeitung“ platų atsakymą į savo laikų padarytus baltiečiams užmetimus. Besilankančiai Europoje p. Eleonorai Rooseveltienei parašė platų mūsų vargų „Pro memoria“.

Trečiosios stovyklos salė, kurioje vyksta bendri įvairių švenčių minėjimai ir meniniai pasirodymai — yra gražiai išdekoruota lietuvių tautiniais motyvais. Tą darbą atliko gabus menininkas St. Montvidas. Jo rankomis ir meninio skonio giliu pajautimu, yra išpuošta aikštelė prie tautinės vėliavos stiebo, nupieštos scenos dekoracijos.

RELIGINIS BAMBERGIEČIŲ GYVENIMAS

Bambergo lietuvių dvasinius reikalus aptarnauja du kunigai: vienas iš jų eina visos Bambergo gyvenančių lietuviškosios visuomenės klebono pareigas — tai kun. Dr. V. Endriūnas, o antrasis — kun. K. Kavaliauskas — aptarnauja Heiliggrabu bažnyčia.

Bambergo lietuvių gyvenimą šiais metais nuskaidrino dviejų lietuvių vyskupų apsilankymas. Kiek anksčiau, čia lankėsi J. E. Vyskupas Vincentas Padolskis, o rugpiūčio 17 ir 18 d. J. E. Vyskupas Vincentas Brizgys. Ganytojais lietuvių buvo iškilmingai sutikti.

Reikšminga Amerikos lietuvių konferencija

Rugsėjo 10 d. „Naujienos“ Nr. 213 rašo:

Amerikos lietuviai privalo sukursti. Privalo rinktis, tartis, dirbti ir aukoti Lietuvos nepriklausomybės gelbėjimui. Jos likimas bus sprendžiamas neužilgo. Rusija, nors ir pasižadėjo pildyti Atlanto Cartelį ir pažada gražinti laisvę ir nepriklausomybę visoms didelėms ir mažoms tautoms, ji nerodo palinkimo trauktis iš užgriebtų teritorijų. Net į Paryžiaus konferenciją atgabeno Pabaltio kraštų kvilingus ir norėjo iškišti juos kaip tu kraštų užštenio reikalų ministerius.

Mes pasitikim Amerikos Jungtinėms Valstybėms, Britanijai ir kitiems demokratinėms kraštams, kurie ir dabar tebeprapažsta juridiniai Lietuvai esant nepriklausoma valstybė. Tačiau į tų kraštų valdžias, į jų įgaliotinius, į jų atstovus reikia kreiptis, reikia kalbėti ir reikia reikalauti, kad karo metu

duotieji pažadai ir skelbtieji šūkiai būtų pildomi.

Europos lietuviai jau yra susitarę, susiorganizavę, pasirušę ir pasiryžę stoti į kovą už nepriklausomą Lietuvą. Jie laukia iš mūsų paramos. Mūsų Amerikos Jungtinėse Valstybėse daug. Mes išteklingi ir išgalingi. Mūsų krašto valdžia skaitosi su piliečių balsu. Todėl visi Amerikos lietuviai, visose apylinkėse ir miestuose privalo ne vėliau kaip dabar dėti visokeriopas pastangas gelbėjimui savo tėvų krašto nuo amžino pavergimo ir nuožnios diktatūros.

Čikagos lietuviai — jų organizacijų atstovai susirinko šio mėnesio 29 d. Lietuvių Auditorijoje pareikšti savo balsą ir sutvarkyti veiklą už Lietuvos nepriklausomybę.

Veikti reikia skubiai, dabar, o ne kada nors vėliau.

Pasigėrėtinas orkestras

Jau kurį laiką Wiesbadeno stovykla girdi įvairiomis progomis aidint dūdų orkestro žavingus garsus. Tai vietos lietuvių orkestras. Jis pradėjo kurtis kovo 19 d. Jo kūrėjas ir vadovas p. Obolevičius, o dalyviai — vieni lietuvių, dabar jau 28 asmenys. Pradžią buvo sunki. Dėl patalpų trūkumo teko kiltotis iš vieno kampos į kitą. Dalis instrumentų — iš Unros, dėvynius paaukojo L. Belskis, kai kurie orkestrantų nuosavi, kiti pirkti.

Intensyviai pradėtas darbas tik birželio mėn. vidury. Tada gauta geresnės patalpos ir orkestrantų skaičius padaugėjo.

Darbo sąlygos pagerėjo, kai buvo gauta vienoj vietoj keturi kambariai gyventi ir dirbti. Ta proga rugpiūčio 31 d. atšvėstos įkurtuvės. Tai buvo atsidėkiojimas tiems, kurie nepamiršta kultūrinio reikalų.

Viešumon orkestras pirmą kartą pasirodė per praėjusias Velykas Sv. Trejybės bažnyčioje. Paskui jau įvairio-

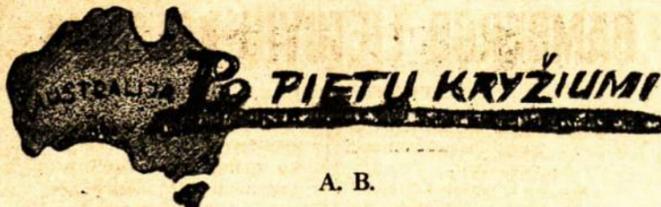
mis progomis skardeno lietuviškos muzikos garsai, trijose sporto šventėse ir kitur. Svarbiausias uždavinys — „ap-tarnauti“ pačią stovyklą, duodant koncertus tris kartus per savaitę D.P. šventainėj. Jau du kartus orkestras buvo išvykęs į Würzburgą. Pirmą kartą — į lietuvių skautų sąskridį — liepos mėn., antrą kartą — į Lietuvių Dainų šventę — rugsėjo 8 d. Čia jis pasirodė su jungtiniu choru ir grojo tautiniams šoukiams 80-čiai porų ir pats davė atskirą koncertą.

Jis šventėjų buvo vienintelis. Ta proga tenka priminti, kad Würzburgo šventės klausėsi apie 3.000 dalyvių. Iš jų 200 amerikiečių karių ir daug Unros pareigūnų.

Ateity numatoma aplankyti kitas stovyklas su koncertais. Turima jau ir kvietimą.

Visų dalyvių pasiryžimas ir toliau dirbti lietuviškos kultūros kėlimui ir Lietuvos ateičiai.

„W. L. B.“

A. B.

Netekę gimtųjų namų, mes neramiu žvilgsniu dairomės ir ieškome šalies, kuri mus laikinai priglaustų kol galėsime vėl grįžti į savo tėvų žemę. Deja, tos šalys, kuriose mes galėtumėm rasti visais atžvilgiais palankias gyvenimo sąlygas, kaip pavz., JAV ir Kanada, yra uždariusios duris ir vargiai jas plačiau pravers. Šia proga meskiname trumpą žvilgsnį į tolimąją Australiją, kuri vienintelė yra pasiūšusi priimti didelį skaičių imigrantų ir šį klausimą nori spręsti plačiu valstybiniu mastu. Šiam tikslui yra suorganizuota ir imigracijos ministerija, kuri tyrinėja būdus apgyvendinti mases ateivių. Mat, Australijai trūksta žmonių. Ji šiandien turi apie 7 mil. gyventojų, o lengvai galėtų išmaitinti 200 mil. Tokiame pat plote jos kaimyninė pietryčių Azijoje išsitenka net 450 mil. Pietų Australijos aptikti milžiniški urano išteklių, kuriuos, anot vieno žymaus D. Britanijos valstybininko, panaudojus energijai, bus galima to žemyno turus ir dykumas paversti „žydinčia rože“. Pagal provizorinį planą numatoma įsileisti ligi 12 mil. imigrantų, tačiau pirmieji didesni kiekiai bus priimami tik maždaug 1948 m. pradžioje. Anksčiau priimti didesni skaičių imigrantų būtų neįmanoma dėl apgyvendinimo sunkumų — būtų trūkumo. Australijoje yra visuotinas paprotys kiekvienai šeimai turėti savo nuosavą vieno buto namą — vilą. Ten net miestuose, kaip taisyklė, niekas butų nenuomoja, o kiekviena šeima gyvena savo viloje su sodu. Dėl to ten ir miestai nepažįstami plačiai išsiplėtę, užima didžiulius plotus. Ateiviai miestuose gali prisiglausti tik viešbučiuose. Dėl to visų pirma norima įsileisti stovybininkus, kurie paruošyti kitiems imigrantams reikalingą kiekį butų. Toliau numatyta priimti daug įvairių užsiėmimų miestiečių, ypačiai pramonės specialistų, nes pirmoji eilė siekiama išplėsti pramonę ir tuo būdu pakelti žemės ūkio gaminių suvartojimą skaičių. Ligi šiol Australija yra tikra žemės ūkio šalis ir jos produktų realizavimas daugiausia priklauso užjūrio rinkai. Padidėjus pramonei ir tuo pačiu miestiečių procentui, padidėtų savam krašte ūkininkų rinka.

PADETIS IR DYDIS

Jau vien tik vardas sako, kad Australija yra pietų šalis („terra australis“), nes vienintelė iš visų gyvenamųjų žemynų telpa pietiniame Žemės pusrutulyje. Dėl to karščiausia jos dalis yra ne pietinė, bet šiaurinė, kuri ne labai nutolusi nuo pusiaujo. Ji yra ir tolimiausioji pasaulio dalis ne tik nuo Europos, bet ir nuo abiejų Amerikų. Iš Anglijos plaukiant į Sidnėjų tiesiausiai keliu yra apie 20.000 km. ir greičiausiai laivu reikia praleisti 6 savaites sunkios jūros kelionės, lėtieji transporto laivai plaukia apie 3 mėn., o būrlaiviai būriuoja apie pusmetį. Dar blogiau, kad ¼ kelionės reikia kęsti atogrąžų karštį su visais jo palydovais: nemiga, jėgų išsekimu, malarija ir kt. Dėl to darosi mums suprantamiau kodėl anais laikais (1804—1851) vežant iš Anglijos nuteistuosius į tąją tremtinių žemę ligi 70 procentų mirdavo pakeliui. Ši pasaulio dalis taip toli ir kelionė tiek brangi, kad į ją nuvykus jau beveik nebūtų vilties sugrįžti. Ji panaši savo išvaizda į milžinišką blyną, per kurį iš vakarų į rytus yra 4500 km., o skersai iš šiaurės į pietus 2500 km. Krantai labai maži karpyti, nepatogūs jūrininkams ir kas dar blogiau, kad daugelyje vietų apjuosti neperplaukiamais koralų barjeriais.

Gal dėl skirtingo žemės magnetinio veikimo, o gal būt dėl visai skirtingų, svetimų aplinkumos gamtinių sąlygų, svetimo dangaus su kitomis žvaigždėmis, europiečiai ten neapsipranta, nemirina, ilgisi šiaurės ir, kai tik randa galimybę, grįžta į Europą. Man teko prieš karą keliaujant Suomijoje išsikabinti su trimis senomis anglų kilmės australietėmis, kurios sutartinai pasakojusios kaip jos keliasdešimt metų laukusios progos sugrįžti į Europą. Viena iš jų net išstius 62 metu ilgėjosi, nerimo ir svajavo apie tą dieną, kada galės vėl išvyti gimtosios šalies žemę, nors ji buvusi pasiturinti geros praktikos gydytoja ir gyvenusi tarp savųjų žmonių, kalbančių jos gimtąja kalba. Tą tą ją bekalbėti apie mus, kuriems ir kalba ir žmonės ten būtų svetimi!

PAVIRŠIUS IR ŽEMĖS TURTAI

Iš visų pasaulio dalių Australija savo paviršiumi yra paprasčiausia, nuobodžiausia. Tik rytų pakraštį sutinkame tikruosius kalnus su aukščiausią Kosčiūškos vardo viršūne (2250 m.) ir tik 16 procentų ploto yra virš 500 m. aukščiau jūros lygio, o visur kitur vyrauja žemumos arba nežymiai kalvotos plokštakalnės. Esant didžiulėms lygumoms, upės liūčių metu nepaprastai

patvinsta ir apsema milžiniškus plotus. Upės kuriam laikui virsta tekančiomis mariomis ir prigirdo ne tik tūkstančius gyvulių, bet drauge ir jų globėjų piemenis. Staigių potvynių užklupti žūsta ir neapdairūs keleiviai. Netrukus tokios upės ne tik nuslūgsta, bet ir visai išsenka. Ten kur, neseniai garmėjo neapmatomi vandėnys, dabar dulksta smėlio tyrai, o aukštųjų eukaliptų dvišakės viršūnės kabo pasikorę jaučiai. Jie vargšai potvynio pagauti plaukė ieškodami nematomo kranto ir įstrigo į medžių viršūnes. Vanduo nutekėjo į vandenyną, o jie taip ir pasiliko kaboti, kol gyvi sudžiūvo...

Dėl vyraujančio sauso klimato didžioji žemyno dalis visai upių nėra. Pietiniu pakraščiu keliausi toliau kaip nuo Wiesbadeno ligi Vilniaus ir nerasi jokio upokšnio.

Australija gana turtinga žemės iškasėjomis. 1851 m. vakar. dalyje aptikta auksas. Gandas greit pasiekė Europą ir per 7 metus gyventojų skaičius padidėjo daugiau, kaip dvigubai. Auksui iš smėlio plauti vanduo būdavo gabenamas 500 km. ant asilėnų ir kuprių nugarų per karštas dykumas. Vėliau įtaisyti vamzdžiai ir pompos. Taip gobiai auksą begrobiant, jo išteklių greitai išsisėmė. Šiandien Australija auksu produkcijos atžvilgiu stovi pasaulio šeštoje vietoje. Per metus gaunama apie 14000 kg. šio geltonojo metalo (Pietų Afrika per 300.000 kg., JAV 70.000 kg.), o iš viso to ten rasta už 35.000.000.000 litų. Tačiau pajamų atžvilgiu mineralinius turtus toli pralenkia žemės ūkio gaminių produkcija, kurios metinė vertė siekia apie 12.500.000.000 litų.

KLIMATAS

Australija amžinos vasaros žemynas. Tik kalnuose žiemos metu (gegužės-rugpjūčio mėn.) iškrenta sniego. Didžioji dalyje vyrauja mums nepažįstami karščiai ir sausros. Šiaurinėje dalyje taip labai karšta, kad ten baltiesiems tikras pragaras. Plote, kuris 4 kartus didesnis už visą Angliją gyvena vos 3000 europiečių ir tie, pirmajai progai pasitaikius, sprunka kur tik įnydami. Ten „žiemos“ karščiai vos pora laipsnių mažesni už vasaros kaitras ir vidutinė metinė paros temperatūra

apie 26 C°, o vasarą esti apie 100 dienų iš eilės su žemiausia temperatūra 38 C° (Lietuvoje liepos mėn. vidutinė temperatūra 19 C°). Visoj Šiaurinėje Australijoje siaučia malarija ir kitos sunkios tropinės ligos. Europiečiams pakentiamas ir iš dalies visai geras klimatas yra tik pietinėje dalyje — Viktorijoje ir Nauj Pietų Uelse. Čia ir vasara esti pakentama, o žiemos yra vėsios, gaivinančios. Ten žiema panaši į mūsų šalies gegužės mėnesio pabaigą su 15-11 C° temperatūra. Dėl to pietrytų dalyje ir susispietę apie devyni dešimtadaliai viso žemyno gyventojai. Visas žemynas apsuptas ciklonų kelių, dėl ko kyla smarkių viesulių. Ypačiai nemalonūs smėlio debesyms, kurie aptemdo dangų ir orą pripildo dulkiemis. Neretai pasirodo ir galingi sūkuriai, kurie iškelia į padanges ne tik tūkstančių tonų svorio smėlio stulpus, bet ir pakeliui pakliuvusius gyvius ir negyvus daiktus. Australija pasižymi ne tik karščiais, bet ir sausromis. Tik šiaurinėje ir iš dalies rytinėje dalyse kritulių daug. Beveik visoj erdvėje yra aridinis klimatas, t. y. toks, kur daugiau drėgmę gali išgaruoti nuo žemės paviršiaus, nei kaip jų iškrinta. Dar blogiau, kad Australijos didžiojoje dalyje lietus labai „nepunktualus“. Dažnai pasitaiko, kad ten, kur vienais metais lijo, kitais neiškrenta nė lašo. Dėl tokiu lietaus netikrumo dažnai žūsta milijonai avių, galvijų ir labai nukenčia javai. Neseniai pavz. skaitėme spaudoje, kad ir šiais metais, jeigu dar paskutiniu laiku nebūs lietus, žus per 6 mil. avių, 1915 m. jų žuvo 18 mil. ir užtroško 3 kartus daugiau galvijų, ne kaip jų iš viso yra Lietuvoje. Lietūs esti nepaprastai smarkūs, pila kaip iš kibiro. Didelės masės vandens nesuskumbasugisigirti į žemę ir iš to kyla tie nuostolingi potvyniai. Neretai ko dar nesunaikino sausra, tai priborgia užėjusi liūtis. Vis gi dalis vandens patenka į gelmes ir yra galimybė gręžti artezinius šulinius, iš kurių vanduo trykšta fontanu lyg iš gausybės rago. Tokie šuliniai reikia gręžti dažnai ligi 1500 m. gilumo ir kainuoja ligi 50.000 lit. Jų vanduo karštas, ligi 80—90 C° ir gerokai mineralizuotas. Daugelio kilometrų ilgumu vamzdžiais jis leidžiamas į kūdrias, iš kurių gavinasi avelės arba karvutės. Trumpai tariant, tinkamo klimato ir derlingų dirvų plotai jau yra seniau kolonizuoti, gana tirštai apgyvendinti ir naujakuriams laisvų vietų nėra. Ten nauji ateiviai žemdirbiai galėtų gauti darbo tik kaip žemės ūkio darbininkai arba, jeigu turėtų galimybes, turėtų įsigyti savo ūkius. Pasakojimai apie didžiulius laisvų plotus, kur mūsų naujakuriams būtų tinkamos fizinės sąlygos, yra nepagrįstos pasakos. (Bus daugiau)

DIENŲ SŪKURY

UNO AR JTO?

Tai visiems paskaitantiems žinomi „slaptažodžiai“. Sąvoka ta pati, bet tariama ir rašoma įvairiai. Kiti tremtinių laikraščiai netgi pas save nėra konsekventiški: viename str. UNO, o čia pat ir JTO. Tas dvilypumas ir ausį rėžia ir akiai nėra malonus. Rodos, praverstų suvienodinimas. Jei sakome ir rašome ne: USA, England, CCCP, bet: JAV, D. Britanija, TSRS (arba: Tarybų Sąjunga), tai tuo pačiu dėsniu ir: JTO. Už terminą JTO kalba ir ši aplinkybė: JT Organizacijoje šiuo metu susibūrė 54 tautos ir visi nutarimai skelbiami 5 kalbomis, kodėl tad organizacijos pavadinimas turi būti vien angliškas?

Be kita ko, įvairiai vadinamas ir mūsų rytinis kaimynas. Jis yra gudas, tad iš kur terminas baltgudis? Vilniaus radijas per pirmąjį bolševikmetį oficialiuose VKP(b) raštuose tevertėjo „Belarusija“, o dabar „Baltarusija“ ir „Baltarusas“, tačiau tos kalbinės taisyklės mums negalioja. Komunistai, klausydami Lenino ir Lunačarskio nurodymų, nori kalbą pritaikyti „proletariato pažangai“, atseit, priderinti „broliškosios rusų kalbos dvasiai“. Per pirmąjį bolševikmetį Kaune br. Vailokaičių namuos vykdavo specialūs LKP (b) CK ir kalbininkų pasitarimai. „Tiesos“ redaktorius Zimanas siūlė vietoj žodžių „žvalgyba“ ir „žvalgybininkas“ bei „saugumas“ ir „saugumietis“ vartoti žodžius: „žvalga“, „žvalgininkas“ ir „sauga“, „saugininkas“ (prof. Skarždžius už termino „saugiklis“ pasiūlymą buvo įspėtas). Tėvynėje kalbos „prograsas“, kaip matyti iš LTSR spaudos, vyksta ir šiuo metu. „Tiesos“ Nr. 28 buvo žinutė, kad LKP(b) CK pavesti, LTSR kalbininkai tarėsi naujos terminologijos reikalu. Ką LTSR kalbininkai nutarė, neteko patirti. Bet faktas faktas, LTSR spaudoje sutinkama vis nauji žodžiai. Pvz., J. Simkus „Tiesos“ Nr. 133, vertindamas Miezėlaičio vaikams eilėraščių knygą („kol kas tai yra pirma atvadutoje Tarybų Lietuvoje ir mūsų mažieji laukia nesulaukdam, kada gi pasirodys daugiau panašių knygų“ (rašo): „Ne paslaptis, kad mūsų vaikučiai vis dar tebeskaito iš įvairių šaltinių gaunamas Vytės Nemūnelio, Zitelėvičiaus ir panašių mūsų tautos nuobrukų knygalaiškes, kurios juos tebenuodija senaisiais buržuaziniai nuodais“.

Tame pat „Tiesos“ Nr., pranešant, kad „kovoje su buožėmis žuvo žemės komisijos narys Povilas Čiukšys“ rašoma: „Mes turime bendromis jėgomis duoti atkirtį visoms buožinėms suktybėms“.

Neseniai Liūnė Janušytė („Mädchen für alles“) per Vilniaus radiją skaitytame feljetone išbarė LTSR pareigūnus, kurie, gaujū iš girių terorizuoja, neina Stalino konstitucijos pėdomis, bet „buožiuojasi“, atseit, su buožėmis girtuokliauja. J. Karosas (Vilniaus krašto NKVD vadas), kalbėdamas apie LTSR teatrų darbo suaktyvinimą, pabrėžė, kad vyriausias jau metas sudaryti tarybinę repertuarą ir imtis perkaukti „Smetonos ir Kubiliūno išrėgom kvėpuojantį žmogų, kuris yra visos reakcijos likučių priebėga“.

Turime 4 tarybinius naujažodžius: nuobruka, atkirtis, buožiuoti ir priebėga. Te sau, LKP(b) kuria naują terminologiją, bet, tremtiniai, nesame nei kurtūs, nei daltonistai, daiktus ir žmones vadinkime jų tikriniais vardais.

KAIP PASILSĖTI?

Yra senas pasakojimas: per kiaurą naktį lošę (o „senovės“ lietuviai, būdavo, paloš, ir užgeria) vyrui nu-eina į bažnyčią ir girdi, kaip senas bosas užtraukė: „Muškut būgnais, trimtuokit!“. „Būgnais? kodėl ne trefrais? — pasiskirstė nuomonės. De gustibus non est disputandum, lietuviškame vertime tai skamba: kaip pasiklosi, taip išmiegosi. Bet ne vien miege poilsis. Povilas Višinskis laiške Zemaitėi (rašytas 1896.XI.22) mini šitokią poilsio rūšį:

„Paskutinios dienos buvo šiltos, gražios, daug vaikščiojau (tada P. Višinskis gydėsi plaučius pietų Rusijoje); vienam greit atsibosta vaiklotis, maniau, kaip užbovoti save, ir išsivalvojau: pasilimu Baranauško eiles „Anykščių šilelis“ (skaitel kitą sykį) ir mokaus mintinai; ir kiek puikybių atradau, ir kaip pritraukia jos, kokios galingos, stiprios tarai milžino kalba; skaičiau pirmiau jas, maž ką supratau ir nepatiko man, o dabar, kai kiekvieną žodį apgalvoju, suvis kas kita pasidaro. Tik sunku jas mokyti, ne daug teismokau, ar du puslapius, ir nepažinau, kaip valandą ar daugiau išsivalykioju ir balsomis mokaus; pravažiuodami totorial žiūri, klausos; turbūt, pamano „beprotis“.

Rasit, praktikuojant šitokį poilsį, Lietuvų tremtinių bendruomenel būtų dviguba nauda: 1. komjaunuoliai (su-prask: komiški jaunuoliai, atseit, nereikalingų komedijų kūrėjai), pulkininkai (ne: pulkas, bet: proferaso pulkė), pirmūnai (vadinas, žmonės, kurie seniau laukdavo mėnesio pirmosios arba... algos), kasininkai (t. y. tie, kurie, darbo neturėdami, liežūvu „kaso“ kaimynų šlovę ir darbus) ir kt. tautiečiai sugrįžti į pusiausvyrą (žodžių ir veiksmų harmoniją) ir 2. geriau būtų pažinta mūsų dailioji literatūra.

J. Cičėnas

UNESCO

Unesco būveinė būsianti Paryžiuje. UNESCO — taip sutrumpintai vadinasi Jungtinių tautų mokslo, švietimo ir kultūros organizacija (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation). Jos gen. sekretoriumi išrinktas Dr. Julian Huxley. Jo pasiūlymu, UNESCO susidės iš trijų skyrių: Auklėjimo, Mokslo ir Meno-Literatūros. Numatytas ir ketvirtasis skyrius, kurio uždavinys bus rūpintis visuomenės švietimui reikalingais įrengimais — radiju, filmu, spauda, ir kt. Ar mokslo skyrius bus padalintas į gamtos ir socialines sekcijas — dar neapsispręsta. Visi skyriai ir sekcijos tarpusavy palaišys glaudžius ryšius.

UNESCO rūpintis pasaulinėm mokslo ir kultūros problemom, taipogi eugenika, viešąja nuomone, kalbomis (jų reformomis ir kt.), rengimu tarptautinių universitetų, radijo stočių, laikraščių ir žurnalų leidimu. Stengsis mokslo laimėjimus, naujus mokslinio darbo metodus paskleisti visuose kraštuose, ir taip prisidėti prie žmonių gyvenimo pagerinimo ir jų dvasinio stiprinimo.

Juos prisiminus

M. VAITKUS

Kaip dėkoju Tau, Dieve, kad verkti galu, nes užtrokščiau, beedamas vienas keliu, kai brangieji nutilę jau lisis kapuos, o aš laukiu dienos, kai nueisiu pas juos, nei ligonis, pasilgęs aušros spindulių... Kaip dėkoju Tau, Dieve, kad verkti galu, kai branguosius miniu, kur užgesę... Man tie ašarų perlai — gyvasis vanduo: praušrėja dvasia, nusipraususi juo, — aš branguosius regiu, jie man šypsos [gyvi, vėl liepsnoja praįdydus melė blaivi, ir vėl kuđa viltis iš tolybių toli... Kaip dėkoju Tau, Dieve, kad verkti galu, kai branguosius miniu, kur užgesę... 1946. VIII. 31

MISLĖ

JAMES THURBER

James Thurber (1894 m.) yra žymus amerikiečių humoristas ir satyrikas, pasižymėjęs savo trumpom istorijom, scenos veikalais ir karikatūrom.

Parėjęs namo atradau sekančio turinio spausdintą atviruką: „Jums išvažiavus, jūsų gyventame kambary rastas daiktas. Prašome mums pranešti, ar tokio pasigendate. Tuo atveju prisiuskite aprašymą ir žinią, ką jūs su juo norėtumėte daryti. Dėl vietos trūkumo, kiekvieną rastą daiktą galime laikyti tik du mėnesius.

Lexington Hotel, Lexington Avenue, New-York. Radinių biuras, i. V. R. E. Daley.

Didžiai gerbiamas ponas Daley. Dalykas yra daug painesnis, negu jūs manote. Mažne keturiolika dienų užliūkinau su atsakymu į jūsų pranešimą; vis negaliu išvaizduoti, kas per daiktas ten mano paliktas. Gailiuos dabar, kad negalėjau to viso reikalo visiškai užmiršti. Faktinai, aš bandžiau jį pamiršti, bet dabar vėl pradeda mane persekioti. Peržiūrėjau visą alfabetą; naktį budžiu ir perskaičiuoju visus savo daiktus: maudymosi chalatas, knyga, piniginė, pieštukas, baby. Nervų gydytojas man patarė tiesiog susieiti su jumis.

Iki šiol tegalėjau atskirti du daiktus. Aš neatsimenu, kad kada nors būčiau su savimi pasiėmęs naktinius drabužius ar plaukų šepetį. Dėl to, jūsų radinys negali būti nei naktiniai drabužiai nei plaukų šepetys. Tačiau aš perverčiau visą namą ir radau, kad trūksta visos krūvos daiktų; tačiau negaliu prisiminti, ką iš jų tąnakt buvau pasiėmęs ir Lexington: mėlynojo kostiumo liemene, gyvybės draudimo polisą, Scotch Trrier „Jeannie“, raktą iš savo automobilio įrankių dėžės, kamščių traukiklį iš virtuvės stalčiaus, stiklinį druskinės gaubtuvėlių, ripkutę aspirino, tėvo laišką, kuriame man pranešė naują mano brolio adresą Seattle, Kodako filmą, rašomąją papkę (dingusi jau nuo 1927 metų), ir t.t. Jūsų rastasis gali būti vienas jų (išskyrus rašomąją papkę). Negalimas dalykas, kad aš, atsi-

žvelgiant į ano penktadienio aplinkybes, būčiau visą dieną vaikščiojęs su automobilio raktu rankoje.

Labiausiai mane neramina galimybė, kad aš savo kambary pamiršau tai, ko dar nepasigėdau ir gal niekuomet nepasigėsiu, jei jūs neduosite man nurodymų. Ar jis nepriklauso gyvulių, augalų ar mineralų pasauliui? Ar jis nėra mano dydžio? Dvigubai didesnis? Mažesnis už vyro ranką? Turi jis spiruklinį užraktą? Ar jis tiksi reguliarai, jei jį užsukti? Ar naujas kalnuoja ligi šimto dolerių? Tūkstantį dolerių? Penkiasdešimt centų? Ar nėra kartais baltielukas su lašais nuo dantų skaudėjimo ar vartotas skutimosi peiliu? Juos aš tyčia palikau. Man tie klausimai atrodo per daug tikri. Aš nenoriu daugiau jų Tamstai duoti, tik: galima jis nešioti su mėlyno kostiumo kelnėmis ir švarku? Ar loja jis? Galima juo automobilio ratas nuo žemės pakelti? Ramina skausmas? Kalkieno laiškas? Ar kas nors su juo gaus pinigų, kai aš numirsiu?

Aš manau, kad jūs leisite man sužinoti, ar jūs norit pirmąją klausimų eilę atsakyti su taip ar ne, kaip įprasta visuose šios rūšies žaidimuose. Bet jei jūs tik kvaila šypsena ten stovite, galvą kratote ir vis kartojate: „nepataikyta, nepataikyta!“ — tada po velnių su juo. Man vis vien tada, tegu ir pats briliantinis žiedas būna.

Rimtai aš manau, kad tikrai būsiu kokią daiktą palikęs savo turėtame kambary. O jeigu ne, ir visas reikalas pastatytas tik kaip mislė, kurios išrišimas yra Robert E. Lees arklys. Ar kas panašaus, tada esate pavojuje išstisus metus, telefonu išsiskaitant. Aš pakeistu balsu ir įvairiausiomis netikromis pavardėmis užsakysiu tuzinaiš kambary, pranešiu jums gaisrą 21 aukšte, paduosiu žinią, kad bankė jūs sąskaita tuščia ir šurpiu balsu pranešiu, kad jūs esate sekantis, pas kurį prisistatys gangsterių gauja, po to, kai Brūklyne buvo nušautas Džo.

Iš tikrųjų, visas šis reikalas truputį pagadino nuotalką. Jeigu jūs būtumėte svečias mano namuose, išvažiutumėte ir pamirštumėte savo laikrodį ar žiedą raktams, manote, kad aš jums būčiau pasiuntęs spausdintą atviruką ir reikalavęs atspėti, ką jūs palikote? Dabar aš padarysiu, taip; bet aš manau, kai visa tai dar neatsitiko. Leiskim, kad visi taip darytų. Prileiskim, jūsų turtingasis dėdė, iš kurio tikėtis šio to paveldėti, jums telegrafuotų: „Atvyk sekantį mėnesį kai kada į Grand-Central stotį manęs paminti“. Arba, dar blogiau: leiskim, kad teismas, vietoj bausmės įsakymo, kuriame nurodytas nesikaltimas ar prasižengimas, prisiunčia šitokio turinio atviruką: „Mes žinome, kas jums grėsia“. Mes visi būtumėm tik nervų gniužulas.

Vienintelis dalykas, kas dar liko, tai aprašymas vieno palikto daikto. Tai yra didelis ir painus geležinis daiktas, paprastai laikomas virtuvės stalčiuje ir mano žmoną man mirus įgaliojās išgauti tam tikrą sumą pinigų; loja, jei užsuktas, ir — be kavos užvirinimo — ant krosnies leidžia skysti; pasirašytas mano tėvo pavarde, priimaš šviesa, ramina neuralgiškus skausmus ir yra tamsiai mėlynos spalvos.

Aš turiu tą patį įtarimą, kokį, tikiu, turite ir jūs. Būtent, kad tas daiktas ne mano, bet kieno kito paliktas, gyvenimo kambary prieš mane arba tuo pačiu laiku, drauge su manimi, nei vienam mudvieji to nežinant. Ir aš noriu jums pasakyti, kodėl. Vakare, kada aš būdavau jūsų viešbuty, kelneris išėmė iš lentynos laišką, adresuotą kažkokiam Mr. Donovan. Aš sakiau kelneriui, kad tai ne man. „Jūs nieko bendro neturit su tuo Mr. Donovan?“ — klausė jis. Aš sakiau, ne, tačiau jis atrodė neįtikintas. Gal būt, tai, kas mano kambary paliktas, priklauso tam Mr. Donovan. Galimas dalykas, kad nes su Mr. Donovan tame pačiame kambary gyvenom, nes jo paštas gulėjo mano lentynoj. Gal būt, jis tuojuos ateidavo, kai aš kambary palikdavau, ir išeidavo trumpai prieš man grįžtant. Naujorke viskas galima.

Vis dėlto esu linksmas, kad turiu dar du mėnesius, iki daiktas bus atiduotas Draudimo B endrovei ar į varžytynes nuvežtas, arba tai, kas visuomet daroma. Vis dėlto tatal man duoda laiko apgalvojimui. Vert. A. Mk.

SUSIARTINIMAS SU SSSR

„Sovietų Sąjunga, kaip dažnas žino“, pareiškė Prezidentas Rooseveltas 1940 m. vasario mėn. 10 d., „yra valdoma diktatūros, lygiai tokios absoliučios, kaip kiekviena kita diktatūra pasaulyje“. Vos tik metams praėjus po to, kai Hitleris, užvaldęs Europą, užpuolė Sovietų Sąjungą, mūsų tautiniai interesai reikalavo teikti paramą rusams jų kovoje prieš vokiečių agresiją. Parama buvo duodama, tačiau, bendradarbiaudamas su sovietais, Prezidentas Rooseveltas turėjo viltį pasiekti su jais tokį modus vivendi, kuris galėtų garantuoti pastovią taiką.

„Prezidento Roosevelto „didysis planas“ siekė įtraukti Sovietų Sąjungą, kaip nuosirdų ir geros valios bendradarbį į darbą, taiką ir įstatymus mylinčio pasaulio gerovę“. Šitaip rašė Forrest Davis „The Saturday Evening Post“ po dviejų valandų interviu, pasibaigus Teherano konferencijai. „Siekdamas įgyvendinti tai, Rooseveltas yra išvengęs visko, kas bent kiek galėtų įžeisti Kremlių. Jo politikos centre buvo įgyti Stalino pasitikėjimą“.

Rooseveltas tikėjosi savo „didįjį planą“ įgyvendinti, 1) duodant Stalinui neribotai visa, kas jam reikalinga karui vesti ir neprantant už tai atlyginti, 2) įtikinant Staliną prisidėti prie bendrų pareiškimų, tokių, kaip pav., „Atlanto Charta, ir 3) susitinkant su Stalinu vėlas ir veidais ir įkalbint jį priimti krikščioniškus metodus ir demokratiškus principus.

Šitos politikos kritikai tada statė klausimą: „O jei Stalinas, nežiūrint visų jam padarytų nuolatų, pasirodytų nenusitekęs taikai dirbti ir pasiryžęs tęsti savąją politiką, neatsivėlgdamas ir Vakarų?“ Į tai atsakydamas, pareiškė Forrest Davis, buvo toks: „Ponas Rooseveltas lošdamas dėl laimikio — tokio didelio, dėl kokių dar nė vienas valstybės vyras nėra lošęs, kalkuliavo, kad Sovietų Sąjunga reikalinga taikos ir noriai sumokės už ją savo bendradarbiavimu su Vakarais“.

Prezidentas Rooseveltas pralošė, nors jis mirė anksčiau, negu Sovietų Sąjungos akcija Lenkijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje, Jugoslavijoje, Vokietijoje, Irane, Mandžūrijoje ir Korėjoje tai patvirtino. Stalinas liko nepaveiktas. 1945 m. įvykiai visai aiškiai įrodė, kad Atlanto Charta ir Jaltos pareiškimas Stalinui buvo tik gerai tinką gatavi kardiniai, kuriuos jis galėjo vilkėti tol, kol jam buvo reikalinga. Karas pasibaigė, bet taikos nebuvo nė ženklo. Prezidentui „didysis planas“ įvykdyti nepasiekė. Stalinas gavo „laimikį tokį didelį, dėl kokių dar nė vienas valstybės vyras nėra lošęs“. Bet nuvargęs prezidentas niekuomet niekieno nebuvo verčiamas prisipažinti, kad jis pralaimėjo ir kad net jis su visu savo genijum negalėjo suramdyti netaikingojo.

Dėl ko Stalinas yra netaikingas? Sovietų Sąjungos žmonės gyvena nepaprastai turtingoje, gerai gyvenamoje ir nekultivuotoje erdvėje, kuri tokia plati, jog apima vieną šeštadalį viso žemės ploto. Jie trokšta aukštesnio gyvenimo standarto, šioškos tokios asmeninės laisvės ir taikos. Šiuo metu, kai Vokietija ir Japonija yra nuginkluotos, jokia didžiųjų valstybių netruksta ko nors kito, kaip tik draugystės su Sovietų Sąjunga. Esamos aplinkybės kiekvieną demokratine pasaulio vyriausybę versta galvoti ne apie ką nors kita, kaip tik apie taiką. Tačiau kodėl Sovietų Sąjungos vyriausybės apėtitas ekspansijai pasilieka nepasotinamas?

Atsakymo į šį klausimą reikia ieškoti mlžiniškos Sovietų imperializmo upės šaltiniuose, kurių kai kurie yra giliai Rusijos istorijoje, o kiti — komunizmo doktrinoje. Tarp kitų didžiųjų valstybių Sovietų Sąjunga yra su nieku nepalyginamas pavyzdys. Tai netik valstybė, bet ir vyriausia tarptautinio credo būstinė. Pažinti ją kaip valstybę yra svarbu. Pažinti komunizmo credo yra būtina, kadangi jis diktuoja sovietų politiką.

W. C. BULITAS

Buęs JAV ambasadorius Sovietų Rusijai, taip pat Prancūzijai ir ypatingasis įgaliotinis Viduriniams Rytams.

THE GREAT GLOBE ITSELF

išleistas 1946 m. Naujorke. Ši ištrauka yra įdėta JAV leidžiamame mėnesiniame „Reader's Digest“ 1946 m. liepos mėn. numeryje ir apima dviejų skyrių santrauką. Kituose keturiuose skyriuose ir 75 puslapių priede lygiai taip pat ryškiai ir aiškiai, kaip ir šiuose nagrinėjami faktai ir Sovietų Sąjungos politika.

tinę užsienių politiką. Pradėkime caristinės Rusijos augimo tyrinėjimu.

PAVELDĖTAS ĮTARINĖJIMAS

Rusai į istoriją įžengė kaip Ukrainos tyrliukų ir miškais apsuptas Naugardo-Maskvos srities gyventojai. Jų apgyventi plotai buvo lygumos, jokių gamtinių sienų neapsaugotos: tai netobulos formos, gynimuisi nepalanki sritis didžiulėje lygumoje, besitęsiančioje nuo Mongolijos iki Bordeaux.

Šią ilgą ir derlingą Azijos-Europos lygumą nuo pat istorijos pradžios laukinių nomadų giminė po giminės traukė vakarų kryptimi, lengvai pereinama perėjas Uralo kalnų, kurie ypač dėl savo ilgumo yra iš tikrųjų ne kalnai, bet kalvos, kaip mūsiškiai Berksicės. Rusai, galimas dalykas, dabar gyvenamus plotus pasiekė tuo pačiu keliu. Prieš laukines gaujas, kurios juos sekė, jie turėjo mažą galimybių gintis. Kaimynai šiaurėje, pietuose ir vakaruose taip pat buvo jų priešai. Jie dažnai buvo nukariaujami. Jų istorija yra tragiška karų, bado, kankinimų, ištrėmimų, žudynių ir vergijos serija. Šitoje sunkioje praktikos mokykloje jie išmoko į kiekvieną svetimtautį žiūrėti kaip į žmogų, kuris turi tikslą juos žudyti ir paglemžti jų žemę. Laikas nuo laiko rusams pasisekdavo sudaryti paliaubas su savo kaimynais, ir tai jie vadinavo taika. Bet visoje savo istorijoje jie nepažino tai, ką mes Amerikoje taip gerai žinome: talkinga kaimyninių valstybių gyvenimą sienose nustatytose be jokių nuomonių skirtu-

mo. Mūsiškai suprantama pastovių draugiškų santykių tarp valstybių sąvoka neturi vietos jų istorijos praktikoje.

Mes, gyvendami idealiose ir lengvai ginamose sienose, neturėdami stiprių kaimynų, palaikydami kontaktą su kitomis tautomis svarbiausia per draugiškus tarptautinius prekių mainus, žiurdami į kitataučius kaip į galimus imigrantus ir dėlto vertingus amerikiečius, tarp kitų didžiųjų valstybių turime mažiausia nepasitikėjimo kitais. Istoriijoje pergyventos nelaimės rusus yra priverstus nepasitikėti kitais labiau, negu tai galime pasakyti apie kitas tautas. Iš reikalo jie mokėsi apgaulės meno lygiai tiek, kiek ir karo meno. Traktuoti svetimtaučius, rodant jiems gerą išorinį draugiškumą, drauge išlaikant reikalingą slaptumą, jiems yra virtęs antros reikšmės reikalas.

Rusai yra viena atkakliausių tautų Europoje. Norėdami išsilaikyti, jie turėjo tokie būti. Taip jie su savo primityviomis jėgomis išvėrė visus baltuosius mėginimus ir išsilaikė. Jie yra stiprūs fiziškai, protiška ir emociškai, o rusų moteris net yra patvaresnė, už vyrą. Ji visuomet dirbo sunkiau kaip vyras ir dar gimė vaikus. Ji ir dabar tai daro. Rusai dažnai buvo sumušti. Jie niekuomet nebuvo išnaikinti.

SEPTYNI ŠIMTAI DESPOTIŠKO VALDYMO METŲ

Per visą savo istoriją, išskyrus anarchijos pavojaus laikotarpį, rusai buvo valdomi diktatorių. Jie niekad nepažino, kaip galima gyventi įstatymais saistomoje laisvėje. Amerikiečiui Rusiją, valdoma paskutiniojo caro Nikolajaus II, atrodė, nepakenčiamos tiranijos kraštas; vis dėlto jo autokratijos metu rusai naudojo didesnę laisvę, negu bet kada anksčiau.

Despotiškoji rusų valdymo forma buvo konsoliduota 1240 m., kai rusai buvo sumušti Batu, didžiulio Mongolų Imperijos įkūrėjo Čingis Chano sūnėno, 200 metų rusai gyveno mongolų valdžioje. Išlikę gyvi Rusijos kunigaikštiai buvo priversti pasiduoti „Aukšinės Hordos“ chanui valdžiai. Istoriškas Vernadsky rašo: „Mongolų įtaką rado išraišką daugelyje rusų valdymo ir socialinės struktūros bruožu. Mongolų valstybė buvo pagrįsta besąlyginio individo atsidavimu savo kilčiai ir per ją

valstybei. Šis principas buvo, laikui bėgant, visoje pilnumoje pritaikytas rusų tautai. Tai vedė prie visuotinės priverstinos tarnybos, kurią ėjo visos visuomenės klasės. Bendrai imant, tai buvo savotiška valstybinio socializmo forma.“

Mongolai taip pat prigydė naują pažiūrą dėl kunigaikštio galios. Chanas buvo negailestingai visagalis. Pasidavimas jo autokratijai nebuvo aprėžtas. Pažiūra į kunigaikščio autoritetą buvo perduota jo sekėjams, kai chanų valdymas baigėsi“.

Nuo mongolų laikų iki šios dienos rusai buvo įpratinti gyventi totalitarinėje valstybėje, absoliutiško diktatoriaus tironijoje.

Rusijos nukariavimas rusų bažnyčią palietė nemažiau, kaip ir jų valstybę. Krikščionybė Rusiją pasiekė vėlai. 987 m. Vladimiras, Kijevo Didysis Kunigaikštis, pasiuntė pasiuntinius susipažinti su kaimyninių tautų religijomis. Pasiremdamas jų pranešimais jis pasirinko Rytų ortodoksų tikėjimą ir pats apsikrikštijo 988 m. Vladimiras apsikristijo visus savo stambelžius valdininkus ir tuo būdu rusų tautai davė didžiulią paguodą šaltinį, kokio jie neturėjo visoje savo tragiškoje istorijoje.

Mongolų chanai nesikėsino sunaikinti bažnyčią. Priešingai, jie laikė save jos globėjais, garantuodami bažnyčiai teises ir jos turto neliečiamybę. Tačiau jų valdžia buvo tokia žiauri, kad daugelis geriau vėlįo pabėgti iš pasaulio į miškus gyventi atsiskyrėlių gyvenimą. Pamažu išaugo didžiuliai vienuolynai, kurie tapo svarbiausiais rusų kultūrinio gyvenimo centrais. Ir visur, pradėdami miestu ir baigiant mažiausiu kaimeliu, bažnyčia virto žmoniško taurumo simboliu ir viltimi balsumų pasaulyje.

Rusai tapo viena religingiausių krikščioniškų tautų, ir jų valdovai greit išmoko žmonių religinius jausmus panaudoti politiniams tikslams. Kai turkai užėmė Konstantinopolį 1453 m. ir sugriovė Rytų Romėnų Imperiją, didysis Maskvos kunigaikštis Jonas III pradėjo propaguoti idėją, kad jis yra tapęs Konstantino ipėdiniu, vieninteliu teisėtu ortodoksų bažnyčios globėju, ir kad Maskva yra pasidariusi „trečiaja Roma“. Norėdamas savo pretenzijas duoti daugiau svorio, jis pagaliau vedė paskutiniojo Bizantijos imperatoriaus seserėtį.

Tuo būdu atsirado mistiškasis rusų tikėjimas, kad „Maskva yra trečioji Roma“, ir kad iš Maskvos turi kilti šviesa ir jėga žmonijai išvesti į teisybės

Tavo meilė

BEN. RUTKŪNAS

Tave išspė rytmečio gėlės — papurgalvės geltonos purienos. Tu — pragydes aušros vieversėliai, nusiprausęs rasoj dobilienos.

Tavo meilė glii ir ugninga mano merdinčią sielą pagyde; saulės žvilgsniuose skausmas užminga ir rugiagėlių vasara kydi.

kelią. Zmonėms lengva įtikėti, kad jie yra aukštesni už kitus, ir kad jų misija yra apsviesti tuos, kurie gyvena tamsybėje. Giliai religingi rusai buvo pirmėmę tikėjimu, kad jie yra Dievo pasirinktas įrankis pasauliui išgelbėti. Nuo Konstantinopolio paėmimo mesiško pašaukimo idėja niekuomet nebuvo svetima rusų pasaulėžiūrai. Carai naudojosi ja vesdami karus ne tik su musulmonais, bet ir su krikščioniškais kraštais, ir net prieš religiją kovoją komunistai naudoja ją vadydami savo valstybės agresyvią politiką.

SLAPTOJI POLICIJA — IS CARŲ PAVELDĖTA TRADICIJA

Taip, haigiantis antrajam mongolų viešpatavimo šimtmečiui, išryškėjo dvi pagrindinės rusų pasaulėžiūros mintys, kurios dar vis yra vedamieji leitmotyvai Sovietų Sąjungoje:

1. Mintis, kad yra visai natūralu gyventi totalitariniame krašte diktatūros valdžioje.
 2. Mintis, kad Maskvai yra skirta valdyti ir išgelbėti pasaulį.
- Nuo 1547—1548 m. caravęs Jonas IV Baisius į rusų gyvenimą įvedė naują dalyką, įkūnytą ypatingoje institucijoje, kuri egzistuoja iki šios dienos, — slaptają politinę policiją. Šią policijos organizaciją Jonas pavadino opričina, o jos narius — opričnikais. Jų pareiga buvo išaiškinti visus neišitikimusius carui ir nubauti juos žiauriausiu griežtumu. Jų emblema buvo žūns galva ir šluota, tai simbolizavo jų misiją išnirpinti neolajomus atsitikimus ir nušiuoti visus caro priešus.

(Bus daugiau)

DVIEJŲ KAIMŲ ISTORIJA

ANTANAS VAIČIULAITIS

Čion apsakytą dviejų kaimų istorija: kaip jie atsirado, kaip vienas antro nepažino ir kovėsi, ir kaip susitaikino. Pradžioje buvo tik vienas mūsų kaimas.

Kai prieš aštuoniasdešimt metų žmonės skirstėsi viensėdžiais, niekas nenorėjo imti šiaurinių galulaukių. Žemė buvo ten prirausta žvyrduobių, smiltėta, nukeruos usnimis ir varpučiu. Visa plotą padalino lygiais rėžiais ir primetė priedo kiekvienam gyventojui. Tuos nusukurčius dirvonus žmonės vadino kolonijomis, ir tik geresnius gabalus buvo išlaikę ligi šios dienos. Kad nereiktų mokesčių nešti, perleido kaimiečiai tuos laukus už pusdykį, o kiti tiesiog dovana atidavė.

Žili karštiniai pasakoja, kaip Jonas Užkabalis savo koloniją išmainė į degtinės gorčių ir kaip Raulas Klevelis savo plotą prakio už imtynes su bulium. Turėjo Klevelis stiprų veislinį bulių, su kuriuo prieš visus pūtsi ir kuris visoj parapijoj buvo garsus. Taigi, prieš aštuoniasdešimt su kaupu metų atėjo pas Klevelį toks žmogus — krėsnas, rudas kaip čigonas — ir užvedė šneką apie koloniją.

Klevelis ir pasakęs: — Gausi dykai, jei sutinki persiminti su mano bulium. Anas ėmęs ir sutikęs. Per Žolinę, po mišparų, Klevelio kietas kirbėte kirbėjo nuo vyrų, bobų ir vaikų.

Du bernai, įsispendę, atvedė bulių iš diendaržio. Tasai pribūšas atkleinojo prie galvijo, nusimetė švarką su kepure prie virties ir, įsispyręs į žemę, nutvėrė bulių už ragų. Visas kiemas išsiziūjos vėpsojo. Ir žmogus ir gyvulus, įsirėžę, gerą valandą stovėjo nekurtėdami. Tik tamsus to vyro veidas vis labiau ir labiau rauda, tartum ims ir pliuptels jam kraujas iš burnos. Bet štai bulius suspurdėjo. Keli vaikai, ant tvorų užsikorė, klyktelejo dingdami, kad nūn tam žmogėnui ir žarnas ištaršys.

Galvijas dar sykį nusipurtė ir suklupo ant pirmutinųjų kojų, išsproginęs kruvinas akis. Paskui jis visai nugriuvo ant šono.

Tada ir tasai vyras susvirduliavo; šlitinėdamas jis atsirėmė į svirtį. Tačiau tuoj atsitiesė, pakėlė kepurę su švarku ir išėjo pro vartus, nė žodžio netaręs. Dideli ir maži traukėsi jam iš kelio, lyg koks patrakęs meškinas ten būtų dilbinęs.

Nukeverzojo tasai kernazas per pievas ir ganyklas, o visa marmalynė vaikų birzgė paskui jį, geras varsnas atsilikę ir susimetę į vieną gniutulį, kaip

avių kaimenė, kuri pamato šunį, ir visa jų išgastis sakyti sakė: „Tai jau dumsim atgal, jei tik jis atsigrėš“.

Jis neatsisuko ir nukuitino į girias. Tą dieną jo niekas daugiau ir nematė. Bet kai ryto metą aušra tekėjo, įsiai Klevelio kolonijoj ritino iš vežimailčio akmenis, o po mėnesio rūko ten iš pirkaiktės dūmai, ir moteris, niūniuodama ant slenkščio, žindė kūdikį. Naujakuris buvo apšauktas Buliniu, pagal tai, kad jis partenkė Klevelio veislinį, nors iš tikrųjų Totorium, jis vadinosi.

Neilgai trukus, beveik visos kolonijos buvo naujose rankose. Išaugo ten mažžemių kaimelis, kurį, pravardžiuodami, žmonės praminė Varšava.

Kaip senovės laikais kaimynijoj ant dviejų kalnų viršūnių stūksėjo dvi pilys, kurių gyventojai niekad nesusedeidavo, taip ir tarp varšvinių ir mūsų sodžiaus nebuvo nei bendrų vakaravimų, nei talkų, nei linamynės. Vienų su kitais nesusedė nei vestuvių šokiai, nei šermenų giesmės, nei šienapūtės ar krivulės. Abu kaimai atskirai krikščynas kėlė, atskirai žilus senius į žemę kasė, atskirai ilgomis žiemos naktimis po dešimt, dvidešimt rogijų ir Kazlų Rūdos girias medžių važiuo.

Tarp abiejų buvo nelygios kilmės, neilygas turto siena, per kurią nevalia buvo perlipti. Oi, atitrunkydavo tėvas sūnui žandus išgirdęs, kad jo vaikas nulindo pas varšvinę mergą, ir ant visų namų šaukdavo:

— Tu man garbę plėši, parše tu! Nerašyti kaimo įstatymai atžymėjo, kas buvo galima ir kas negalima tarp senųjų gyventojų ir kolonistų.

Mūsų ūkininkės duodavo į Varšavą linus ir vilnas verpti. Rikes nuvežus, mažžemių vaikai ir moterys ateidavo į rugienas rinktis varpų. Mažieji ir šiaip dažniau susibėgdavo, ar tai balandžiais mainikaudami, arba miškuose susimetę riešutauti, arba kaimines ganydami, nes beveik visi piemenukai buvo samdomi iš kolonijų.

Svarbiausia bendra pramoga buvo persimušimas.

Kas metal, užėjus bobų vasarai, vieną sekmadienio pavakarę abiejų kaimų žaliukai susirinkdavo ties ežia. Jie atėdavo šaltai, su rimbais ar vėzdais rankose, sustodavo į eiles ir mušdavosi, kaip mušamasi kare: be didelio pykčio,

atsargiai ir gudraujant. Laimėdavo toji pusė, kuri į svetimto kaimo žemę įsibraudavo ir savo priešą išvaikydavo. Nugalėtojai sugriūdavo ir žydo Ickaus karčiamą ir paskui visą naktį krikodavo, išrasdinėdami dainas apie tuos, kurie, sulindę į savo pirklas, raišiojosi prakirstus smilkinius ir sukaptos nugaras.

Vėl abu kaimai sulėkdavo į drauge, kada gaisro liepsnos lyžtėdavo kieno šiaudinį stogą ir nušviesdavo juodą rudens naktį. Žarijoms išblėsus, vėl grįždavo senovė, vėl vieni kitiems buvo svetimi.

Taip ėjo metai po metų, ir abu kaimai gyveno nesuseddami, kaip gyvenė. Nei ligos, nei karas, nei vestuvių ūlonės nepralaužė išsienėjusios užtvaros.

Atsirasdavo tarpais drąsulių ir neklauzadų, kurie sukiršindavo abu sodžius. Paskutinis jų buvo piniguočiaus Bruzdelio sūnus Juliušas, už pačią sau pasiėmęs anukę ano Totoriaus, kurį Buliniu vadino. Daili buvo tai mergaitė ir balsą gražų turėjo. Žmonės šnekėjo, kad tuo balsu ji ir prisidainavusi Juliušką. Tarp juodviųjų tokia meilė virto, kad nė su kuolu nebūtum jos išmušę. Kelkė senas Bruzdėlis. ant pinigų krepsio sėdėdamas, perkūnais laidė ir nieko neatgrasino: susipačiavo jo vienturtis su Totoriuke ir išplaukė į Ameriką, nes tėvas, įtužęs, ūkį perrašė savo dukteriai, kuri jau seniai buvo nutekėjusi į Sūnskų girias ir auginosi pulkelį vaikūčių.

Parvažiuo valkinas iš aukso žemės tik po senio mirties. Atpirko jis tėviškę iš sesers ir kas sekmadienis, grįždamas iš bažnyčios, sustodavo Varšavoj abu su žmona ir užsukdavo į Totorių kiemelį.

Nusižūrėję į Julijų, užeidavo dažniau ir kiti į kolonijas. Ypač mėgo jaunieji rudens ir žiemos vakarais ten pasiklausyti Skarulių dėdės pasakojimų apie turkų karų ir apie tuos laikus, kada japonai ištaškė rusus: senis ir ten ir ten buvo mušėsis. Mėgo jie susimetę ligi aušros prakortuoti arba mergaites paerzinti. Bėt jie dar lyg slapstėsi, juda naktimi dangstėsi, vis taip, lyg tėvai nieko nežinotų. Tai buvo ne akims apdumti, bet kad siena tarp abiejų kaimų dar buvo negriuvus.

Ji griuvo jau mano atminime, ir taip keistai: prie vienos našlaitėlės grabo

pirmą kartą abu kaimai susirinko be puikybės, neįausdami jokio skirtumo tarp savęs.

O buvo taip. Vieną gegužės vakarą kolonijose į teos Zvirblinės trobelę įsmuko viešnia, su užtraukta skarele ant akių ir su gniužulėliu glėbyje. Įbėgo, susitraukė kertėje prie pečiaus — ir kad pravirks, kad sustribaus, net širdį vėrė besiklausant.

Zvirblinės išsyk viešnios nepažino. Tik atsikvošėjus suukio:

— Daručių Uršulė! Dievulėliau tu mano...

Buvo tai mergina iš to paties kaimo, iš kur teta buvo atitekėjusi. Uršulė ją nuo mažumės pažinojo, kai ta po pievas rėpiojo ir su Zvirblinės jauniausiuoju broliuku ramunėles ir rugiagėles skainiojo.

— Kas tau, širdelė? — nustebusi klausinėjo teta.

Mergina dar labiau pravirko, o su ja ir kūdikis sučirpė ryšulėly.

Pasigaikščiodama, ašaromis paspringdama ji kalbėjo:

— Dievulėliau, kur aš dabar dingsiu... kur aš dabar dingsiu...

Į tą riksmą sukliko ir pačios Zvirblinės vaikas lopšyje, ir čia žmonai akys atsivėrė.

Vėliau ji taip pasakojosi:

— Supratau, žuvele, supratau, kad vargšė įkriti į bėdą, kaip muselė į išrugas. Prašo jį, bučiuoja man rankas, kad tik jos dukrytė primčiau auginti; tėviškėje, esą, niekas nežinaš, nei kaimynai, tik viena motušė mačius, tik vienas Dievulis į nuodėmių knygą užrašęs.

— Ji kruvinomis ašaromis prašo mane, o aš, žvėplė, ne tiek jos klausausi, kiek žiūriu išgoksojus ir negaliu akių nuo jos atitraukti: plaukai jos juodi, kaip varno sparnas, o akelės mėlynos, kaip vosilkėlės, gi visa tiesi, kaip ta pušėlė girioj, ir geruos namuos auginta. Tik tie veidellai jos toki įdube, nuverkti. Ir žinotum, sugrudo man širdelė, pati vos nepravirkuo. Didelis čia dailtas vieną ar du rėknius žindyti, — tariau sau, — o kad žadėjo kas mėnesis dar po skatikėlių siuntinėti...

Taip tetos Zvirblinės pastogė atsirado mažoji Uršulytė. Jos mama dar tą pat vakarą iškeliavo, išbučiavus savo dukrytę, švariomis palutėmis perrišusi ir pinigų palikus. Vėl raudoj vargšė besisikirdama, vėl šaukėsi Dievulėlio ir nestengė atsipištėti nuo savo pupunėlės. Išėjo krupčiodama nuo verksmo ir jau niekadus negrižo savo lėlutės pamyluotai, švelnaus žodžio tarti ir lopšyje pačiučiuoti.

(Bus daugiau)

Tėviškės sapnas

GRAZINA BOLECKIENĖ

Sapnavau aš mielą, seną tėviškėlę Mačiau kaip bitelės spietėsi tarp liepų Mačiau kaip sesutė vartelėis užkėlė Ir sesutė prie stalo šypsodama liepė...

Sesutės kampelis berželiais išpuoštas! Dailiai nuobliuotos stakielės išsprausos... Tokias margas margas ji man aūdė [juostas —

Tokias tik seselė mokėjo išausiti.

Vėliai mačiau sodą — ūfū sene kluno Ten tėvelis ramstė sunkią obelš šaką... O toliau, rugiuose, tarp rusvų sąnuonų Du pilki kiškėliai bailiai skynė taką...

Taip norėjosi vėliai po pievas lakstyti Ir ligai stebėti gelmes Nemunėlio... Ne, negal jų būti, jog mes išblaškyti, Kad sodno takeliai, net sapnuos užkėlė...

LIETUVIŠKASIS KLASIKAS

JONO BILIŪNO RINKTINIAMS RAŠTAMS PASIRODŽIUS

J. MEKAS

Nedidelė, pusantro šimto puslapių knygelė.

Laikau rankoj, o mintyse — ne: širdy, sieloj, gal dar giliau — pračina skurdžiai apsisiautusi Juozapota, bėdinas, išguitas elgeta, girdėti toks gailus Joniuko verkimas, matyti Brisiaus žvilgsnis; ir viskas į ten, tolyn, kur dega nepasiekiamasai žiburys.

Taip taupiai žodžių, šykščiai puslapių ir toks didelis, neapsakomai gilus širdies turtas. Nesulyginamas su tuo, kuri mums kartais pabrūka lėkštas, negyvas rašytojas, štai taip arti, taip arti nūdien einas šalia mūsų, o tokia negyva, tokia šalta, mirusia širdimi! — kai Biliūno plakant jaučiu šalia savęs, čia pat.

Zakopanė. Jis mirė svetur, po tolimu Tatrų dangumi. Ir kaulų netgi niekas neparvežė. Veitui tik pašonėj gimtųjų Niūronių (ne taip niūrių, kaip jo gyvenimo, kaip jo raštų niūruma) jo laukia uždubusi duobė, pačioje aukštumoje.

Svetimiesiems savo kaulus — mums gi savo sielą, plačią, sunkiai teaprepiamą, paliko.

II

Jau nemaža spausdinto lietuviško žodžio prisirinko lentynoj per šiuos porą metų. Ir kaip visa ta „literatūra“ nublinksta prieš šią, nedidelę knygelę — tikrą kūrybą, tikrą menininko žodį.

Norisi manyti, kad jeigu dažnai mūsų spaudoj puolamieji literatūros gamintojai-grafomanai iki šiol galėjo tikėtis išsilaukti tam tikroje aukštumoje vien dėlto, kad nebuvo tinkamo metro jų aukščiui akin duriančią nustatyti — kaip liūdnai turi dabar pasijusti, taip aukštai turėdami atmetę savo galvas, idant pamatytų Biliūną.

III

Biliūnas! — Kaip seniai jis gyveno! Mes vos pradėdam sifnaii keverzot po literatūra, o jis jau buvo miręs, kai mes mokėmėm lankėm. Jis jau buvo miręs net kai daugelio mūsų tėvai mokėmėm „ėjo“ — jau pusė amžiaus greit, kaip jo čia nėra. „Pusė amžiaus, šunkaus, ūkanom“ ir pragiedruliais „nužymėto, o mes vis skaitėm savo mokykliniuose“ šakalėliuose apie „Brisių, ir mums buvo graudu, kartų su juo, pasenusiu ir nebereikalingu, mes baugiai šliejomės prie sienų su Piestupio Biliūnu, o kaip verkė verkė Joniukas, žašelius praganę! Tas graudulys mūsų nepaliekia.

Biliūnas! — Ir jis pats, vargingas, džiovos išsiurbtas kovotojas anais jau tolimais, ristinų dėl pšaudos ir laisvės laikais, taip panašiais nūdieniam likimui — naujų dienų priešaušrio revoliucionierius. Tai atrodė taip arti ir taip toli, toli — po dvidešimtmečio šuolio.

O vis tik, jei nebūtų jo pagrauzusi liga, jį dar turėtumėm šalia savęs, mūsų tėvų amžiaus žmogų, lipantį septinta dešimtimi.

Kaip seniai jo nematom savo tarpe — lyg jo čia visiškai nebūtų buvę, o tačiau kaip didelė turėjo būti to jau no klajūno dvasia ir talentas, taip tvirtai, iš karto įleidęs lietuvių savo šaknis.

IV

Ne vienas kartais gana skeptiškai pažiūrėm į savuosius kūrėjus:

— O, prancūzų, tai bent literatūra. Klasikai!... O anglų, rusų, italų...

— Ir vis dėlto, kai pabėgęs nuo savųjų, perklaioji svetimuosius, išvysti, kokį neįkainuojamą turtą buvai palikęs. Tuo meno-literatūros kūriny dar nepadidėja, jei jam buvo lemta gausingesnėj tautoj gimt, jei apie jį kalba ne trys, o šimtas ar du šimtai milijonų — ne.

Mes drąsiai galime su savo klasikais stoti šalia pasaulio klasikų. Vokiečių klasikas rašė vokiškai, mūsų — mūsiskai; Hugo, Zola širdis įkaitė ir jautė prancūziškai, Vaižganto, Biliūno — lietuviškai. Ir lygiai didelis turtas — atvira neišbaigiamo vyno taurė — slypi kiekvienoje jų.

Akordai

Jurgis Baltrušaitis

Štai žmogaus takeliai ir keliai — Baukščios viltys, drąsūs geiduliai...

Per laukus ir per girias tamsias Tiesias jie į keturias puses...

Siauras takas eina į pietus, Kelias gi į vakarus platus...

Kryžiai, gluosniai, kryžiai vėl ir vėl — Kas jų tiek pristatė ir kodėl?

Vėžės, dulkės, grumstai ir podraug Trūksta gairių, kryželių perdaug...

Daug viešnių atėjo šiais keliais — Su bjūnų puokšte ir dygliais...

Daug svečių, viesėjusių andai, Jau svetur išėjo visadai...

Braido vargas diena ir nakčia — Pėsčias, raitas, žingine, rščia...

Slenka, eina vyžos ir lopai — Akmens, duobės, paukšt ir sukulpai...

Girgžda, veža skurda ir turtus — Į naktynę ratas ne spartus...

Vimpa tiltuos uolekties skylė Ir purvu pasprangta stebulė...

Stok, lietuvi, skink kitus kelius, Kad išvežtum žemės vargellius!

15.VII.42

Pernai gruodžio 16 d. Hanau lietuvių stovykloje įsisteigė dramos mėgėjų būrelis „Atžalynas“. Režisoriaus V. Valiuko vadovaujami pastatė K. Binkio 5 veiksmų pjesę „Atžalynas“.

V. Valiukui išvykus į Detmoldą, režisoriaus darbą kurį laiką dirbo aktorius A. Skėma ir pastatė savo vieno veiksmo pjesę „Vieną Vakara“ ir Antano Gustaičio kaimo vaizdelį „Sekminių Vainikas“.

„Atžalynas“ minėtus veikalus sėkmingai vaidino ne tik po kelis syk Hanau Lietuvių Stovykloje, bet ir kitose kaimyninėse lietuvių stovyklose.

A. Skėmai dėl sveikatos iš režisoriaus pareigų pasitraukus, „Atžalynas“ režisorium pasikvietė žymų valstybinės dramos aktorių Stasį Pilką.

Stasys Pilka su „Atžalyno“ dramos mėgėjų kolektyvu pasiryžo pastatyti Schillerio veikalą „Princesė Turandot“, ir savo pasiryžimą sėkmingai ištesėjo. Premjera įvyksta Hanau stovyklos teatre rugsėjo 20 d. Premjeros proga režisoriaus Stasys Pilka „Tremtinių Žinių“ redakcijos bendradarbi maloniai painformavo apie veikalą ir ruošiamą premjerą.

— Carlo Gozzi (1720—1806) savo teatrinėse pasakose pajuto neprivalgą vaizduoti realybės. Ir tuo pats sau suteikė privilegiją scenoje rodyti nepaprastai žavų, bet vistiek grynų gryniausių melą. Autoriaus ir žiūrovų tarpusavės pagalbos sutarties dėka tos fiabe dramatiškos susilaukė pasisekimo. Ir iki šiai dienai išlikęs gyvos bei patrauklios.

Tragiško ir patetiško, o greta ir komiško su grotesku mišinys, tarsi, atnešą jį pagimdžiusią XVIII šimtmečio Venecijos teatrų ir maskaradų atmosferą: pusiau rimta, pusiau farsiška — margaspalvė gyvehmio ir fantazijos pasaka, kuri, ką tik giliai sujaudinusi, čia pat verčia smagiai nušikvatoti. Improvizacinės commedia dell'arte elementai savaime įsipina į šių itališkų pasakų — farsų fabulą ir padarė tos Gozzi sceninės pjesės dar labiau savaimingėnėmis.

Friedrichas Schilleris — genialusis vokiečių romantinės dramos kūrėjas, 1801 m. rudenį, ką tik pabėgęs „Orleano mergelė“ rašyti, susižavė viena tu Turandot, galvosukų princese. Ir jau 1802 m. sausio 30 d. Weimaro heržojo gimimo dieną ši Schillerio veikalą Goethe stato vietinėje scenoje.

Poetiškam pasakos išryškiniui pri-taikęs eiliuotosios formos apdarą, farsinį elementą švelnindamas, dramatinį sustiprindamas, versdamas herojus prašnekti „Drang und Sturm“ būdingomis kovos už laisvę ir žmoniškumą idėjomis, Schilleris sukūrė visiškai savitą veikalą. Nepanorėjęs tenkintis anų laikų žiūrovams mielu melodraminiu patosu bei maskuotų charakterių groteskinėmis scenomis, vokiečių poetas tra-

NAUJA „ATŽALYNO“ PREMJERA

(Pasikalbėjimas su režisorium St. Pilka)

gikomediją palenkė savo, o sykiu ir plačios europinės publikos skoniui.

Sis spektaklis gimė iš meilės ir pasiryžimo. Visi jo elementai, veikalo vertimo pradėdant, lygiai kaip ir dekoracijos, butaforija, rekvizitas ir kt. buvo padaryti beveik iš nieko, čia pat vietoje, pačių vaidintojų ar šios teatrinės grupės negausių draugų rankomis. Siekta kiek galima didesnio, ryškesnio spektaklio išpūdzio, kad spektaklyje jaustųsi teatras, kaip toks.

Veikalo statytojas, šią Schillerio pjesę interpretuodamas, kai kur negalėjo nusikratyti Gozzi pasakos išpūdzio.

Tame, sakytumėm, šio pastatymo originalumas.

— Kodėl šiandien praskamba scenoje pasakiška tragikomedija?

— Dviem sumetimais: jauniems vaidintojams — didesnio užsimojimo brandinančiu darbu, o publikai — nuo realybės atitraukimo tikslu. Vieniems pa-

sidarė įdomu šia pasaka sekti, — o kitiems — anapus rampos — gal bus miela joje užsimiršti.

Sis bandymas lietuvių išelvijos scenoje pastatyti žymaus klasiko veikalą yra gal šiek tiek originalus žygis. Kaip jis pavyks — tegu sprendžia žiūrovai ir kritika.

Premjera numatoma Hanau stovyklos teatre — rugsėjo 20 d. Scenovaizdį kuria dail. K. Jezerskas, su juo gan efektingai išsprendėm ir kostiumų reikalą.

— Tamstos, pone režisoriau, nuomonė apie „Atžalyno“ dramos mėgėjų trupę?

— Kad ir trumpu bendradarbiavimu su jauna „Atžalyno“ mėgėjų vaidintojų trupe esu patenkintas. Šių meilės lietuviškam teatrui skatinamų žmonių tarpe yra ir talentingų ir užsidegusių ir teatro darbą gerbiančių entuziastų. O šie privalumai padeda nugalėti kad ir didesnes klaidas.

— Po šio „Turandot“ pastatymo grįžtu prie savo nuolatinio darbo, — baigė malonusis režisorius.

Knygos, spaudiniai

KNYGA APIE WIESBADENO DP STOVYKLĄ

Baigiama ruošti ir netrukus bus spaudon atiduota knyga apie Wiesbadeno DP stovyklą ir jai vadovaujančią vietinę UNRRA. Šioje knygoje kiekvieną tautybę rašo apie savo stovyklą ir joje dirbamą kultūrinį darbą. Leidinys bus gausiai iliustruotas nuotraukomis, diagramomis, schemomis ir piešiniais.

ŽYDŲ SPAUDA APIE VILNAUS GETĄ

Neseniai Miunchene išėjusiame žydų leidiny vokiečių kalba „Pessach Buch“, šalia kitų žydų kultūrą ir likimą liečiančių straipsnių, yra platus straipsnis ir apie Pabaltijo getų tragediją. Straipsnio autorius Dr. Marc Dworzecki, žydų sąvairtašio Paryžiuje „Unser Wort“ redaktoriūs, ryškiai spalvom pasakoją apie savo ir draugų klaičius pergyvenimus Vilniuje, Vaivaroje (Estijoje), Stutthofe, ir kt.

GEN. KALNINIS APIE LATVIJĄ

Paskutiniame prancūzų politinio žurnalo „Respublica“ numeryje įdėtas platus buv. Latvijos kariuomenės vado (1940 m. rusų atleistas ir suimtas) Kalninio straipsnis apie dvi — raudonąją ir rudąją — Latvijos okupacijas. Jame plačiau paliečiamas Latvijos kariuomenės likvidavimas 1940 m. ir po-grindinis pasipriešinimas, vedamas bendrai su kitais Pabaltijo kraštais — Lietuva ir Estija, gyventojų trėmimas Rusijon ir Vokietijon.

Gen. Kalninis vokiečių buvo suimtas ir kalinamas Vokietijos kacetuose. Stutthofe jis buvęs drauge su 2000 lietuvių kalinių; dabar su šeima gyvena Svedijoje.

LENKŲ METRAŠTIS „LITWA“

II-jo lenkų korpo penktoji Vilniaus pėstininkų brigada Italijoje išleido 1946

m. metrašti „Litwa“ (trečias iš eilės; pirmas išleistas 1944 m., antrasis — 1945 m.). Metraštis gausiai iliustruotas, kreidiniame popiery, albumo išvaizdos. Be plačių straipsnių, aprašančių brigados kovas Italijoje, skiriama nemažai vietos Pabaltijo valstybėms, Gudijai ir kt. Plačiausiai paliečiamas Vilnius ir Lietuva. Randame daug Vilniaus vaizdų, Aušros Vartų Sv. Panelės Marijos, M. K. Čiurlionies „Raitelio“ ir „Piramidės“ reprodukcijas, tautinių drabužių pavyzdžius, Lietuvių poezijos skyriuje įdėta A. Miškinio, L. Skabeikos, B. Brazdžionio, K. Borutos, Kossu-Aleksandrščio eilėraščiai, Adomavičiaus versti.

John dos Passos, amerikiečių rašytojas, po pirmojo D. Karo pagarsėjęs savo realistiniu romanu „Manhattan Transfer“, rašo naują knygą, kurioje bus vaizduojamas Nūrnbergo teismas.

Čiang-kai-šeko žmona, žymi Kinijos rašytoja, kinų kalbon verčia Kafkos „Kinų sieną“. Neseniai kinų kalbon baigti versti visi Shakespeare raštai.

Londonė per orinius puolimus sunaikinta apie 1.145.000 tonų knygų, daugiausia neįkainuojamos vertės unikumų ir mokslo veikalų. Londono universitete žuvo beveik visi svarbiausieji veikalai.

Vokiečių spauda. Amerikiečių zonoje šiuo metu išėina 35 laikraščiai, kurių bendras tiražas siekia 4.400.000 (čia neįskaitomas Miunchene amerikiečių leidžiamas „Die Neue Zeitung“ su 1.300.000 tiražu). Didžiausiu tiražu išėina „Der Tagesspiegel“ — 450.000, „Süddeutsche Zeitung“ — 410.000 (München), „Stuttgarter Zeitung“ 391.000, „Frankfurter Rundschau“ — 375.000. „Wiesbadener Kurier“ pasitenkina 92.000.

EKRANAS / Pasaulinis filmų festivalis Prancūzijoje

Rugsėjo 20 d. Prancūzijoje, Cannes mieste, prasidės pasaulinis filmų festivalis, kuriame bus rodomos 45 rinktinės filmos. Tarptautinė komisija premijuos geriausią veikalą, geriausius aktorius, režisierius ir t.t. Tai bus tarptautinės rungtyinės dėl pasaulio filmos karūnos, nes sprendimą nulems tik kūrinių ir kūrėjų meniniai laimėjimai, o ne populiarumas, puošnumas ir išleisti pinigai. Kartu tai bus Prancūzijos ir visos Europos dvasinio atgimimo simbolis, bei tiltas į prieškarinio tarptautinio bendradarbiavimo filmoje laikus — Venecijos „Biennale“ festivalių tradicijos tęsinys. (Venecijoje mažesnio pobūdžio festivalis prasidėjo jau rugpjūčio 31 d.).

Ypač daug iš festivalio tikisi prancūzai. Jų pokarinė filmos gamyba išėina arenon su Jean Cocteau poetiniu kūriniu „La belle et la bete“ (Gražuolė ir gyvulys), Duvivier „Panique“ (Panika), „Symphonie pastorale“, pastatyta pagal Audrė Crīde romaną, pasirodžiusį ir lietuvių kalba, pogrindžio kovą vaizduojančia „La Bataille du rail“ (Bėgų kova) ir kt.

JAV demonstruos 10 filmų. Iki šiol paskelbtos: „The lost weekend“ (Prarastas savaitgalis), „Rapsody inblue“ (Mėlynoji rapsodija) iš kompozitoriaus Gershwin gyvenimo, „Gilda“ su Rita Hayworth, „Ona ir Siamo Karalius“ su Irene Dunne, Ingrid Bergmann, naujoji Greta Garbo, pasirodys dviejose filmose — „Gaslight“ ir „Notorioius“, kurią režisavo garsusis A. Hitchcock.

Anglai iki šiol paskelbė „Men of two worlds“ (Dviejų pasaulių žmonės), „Top Secret“ (Didžioji paslaptis), „Brief encounter“ (Trumpas susitikimas) ir kt. Daug spėliojimų sukelia brangiausios pasaulio filmos „Cezaris ir Kleopatra“, pastatytos pagal B. Shau dramą, demonstravimas. Tai bus pirmas oficialios žinovų komisijos sprendimas apie jos meninę vertę. O gal ir juos apakins 5 milijonai dolerių, išleistų tai filmui?

Egzotiška staigmena bus Indijos, Meksikos ir Argentinos dalyvavimas. Portugalija atsiuncia „Tris dienas be Dievo“ ir „Camocous“ — „Luziados“ autoriaus biografiją. „Lenkai“ pasirodo tik su „Uždraustomis dainomis“. Sovietai atsiveža „Lemiamą ėjimą“, „Akmenis gėlė“, „Sveika, Maskva“, „Glinka“ ir kt. filmas, tikėdamiesi atsirevanšuoti už blankius pasirodymus sportiniame pasaulyje.

Be to, festivaliui bus atstovaujamos: Belgija, Danija, Švedija, Čekoslovakija, Kanada, Norvegija, Šveicarija.

Dabar Wiesbadene rodoma amerikiečių filmas „The men in her life“ (Vy-

rai jos gyvenime) yra įdomus įrodymas, kaip iš šimtus sykių ekrane rutuliotos temos sugebama išgauti naujų aspektų, žavių detalių ir sukurti išpūdingą visumą. Didele dalimi tai yra ir senųjų mūsų ekrano numylėtinių — Conrad Veidt ir Loretos Young nuopelnas. Conrad Veidt, pažįstamas mums iš „Audros Azijoje“ senoj „Indų kapo“ ir kitų filmų, mirė 1944 metais emigracijoje, toli nuo savo gimtinės — Klaipėdos krašte. Loretta Young, atmenama iš „Suezo“ ir „Ramonos“, tebesifilmuoja toliau. Paskutinė jos filma buvo „The Stranger“ (Svetimasis), kur ji pasirodė su Hollywoodo „Baisiuoju kūdikiu“ Orson Welles.

Tarptautinis muzikų suvažiavimas

Londonė įvyko tarptautinės muzikų draugijos metinis suvažiavimas. Ta proga buvo išpildyta visa eilė kūrinių, kompozitorių, iš visų keturių pasaulio kampų, įvairiausių mokyklų, pradėdant neoklasikais ir baigiant Schönbergistais ir žymiausiai Paryžiaus mokyklės atstovais. Londono spauda ypač iškėlia Elsa Barraine simfoniją. Taip pat kito prancūzo, Olivier Messiaen, kūriny „Quatour pour la fin du temps“ gerai įvertintas.

Nauja Briten Opera. Sussex vasaros teatras pastatė naują Benjamin Briten operą „Lukrecijos prievarta“. Šiai operai, kurią labai šiltai sutiko anglų kritika, libretą parašė dramaturgas Ronald Duncan. Benjamin Briten yra jaunas anglų muzikas, išgarsėjęs prieš metus pastatyta savo muzikine pjesė „Peter Grimes“. Ši pjesė-opera neseniai pastatyta ir J. A. Valstybėse — Bostono simfoninio orkestro, vedamo Dr. Serge Koussevitzky.

Salzburgo Festivalis. Pirmą kartą nuo 1938 m. tarptautinis Salzburgo festivalis vėl atgavo visą savo spindėjimą.

Amerikiečių okupacinės įstaigos negailėjo nieko jo turtingumui. Jame dalyvauja visa eilė žymių muzikų ir dirigentų. Žurnalistams ir užsieniečiams lankytojams paruošta nakvynė ir aprūpinimas.

Muzikinė dalis apima dvi grupes: lyriškojo teatro ir simfoninio koncerto. „Don Juan“ ir „Figaro vestuvės“ buvo išpildomos itališkai ir vokiškai. Taip pat buvo galima išgirsti Richard Strauss'o „Rosenkavalier“. Simfoniniuose koncertuose išpildyti Mozart, Beethoven, Bruckner, Strawinsky, Franck, Berlioz, Ravel, Elgar ir kt. kūriniai, diriguojami Karl Schuricht (šveicaras), Charles Munch, John Barbirolli (Anglija), Ernest Ansermet, ir kt.

Bizet Opera „Ivan“, kuri ilgą laiką buvo laikoma dingusia ir rasta vos prieš keletą metų, baigiama statyti.

Franz Lehar, „Linksmosios Našlės“ ir „Sypsnio karalystės“ kūrėjas, švenčia 75 metų sukaktuves. Ta proga apsilankiusiems žurnalistams jis pareiškė, kad jo „rūpestis buvo ir yra kurti muzika, kuri kalbėtų širdžiai ir kuri būtų su-prantama ir mylima visam pasauliui“.

PABAIGTUVĖS. L. Vilimo grafika iš jo paveikslų rinkinio „Lietuva vaizduose“, kuris netrukus išėis iš spaudos Wiesbadene.

HERBERT GEORGE WELLS

Herbert George Wells, apie kurio mirtį (Londonė, rugpjūčio 13 d.) visi girdėjome ir prie kurio kapo Atlee pasakė, jog „tai vienas labiausiai pasižymėjusių D. Britanijos žmonių“...

Iki 13 m. amžiaus H. G. Wells lankė pradžios mokyklą, o nuo tada jis pradėjo pats užsidirbti pragyvenimui ir dirbo vienoje audykloje pardavėju. Po trijų metų gavo repetitoriaus vietą vienoje mokykloje, vedamoje jo dėdės, o vėliau — gimnazijoje. Gavęs stipendiją, iki 21-jų metų lankė Royal College of Science (jis buvo Th. Huxley, garsiojo rašytojo Aldous Huxley tėvo, mokinys)...

Senatvėje palengva nuo savo ankstyvųjų draugų atitolo, pozityvizmą pakeisdamas savotišku humanistiniu mistiциzmu.

Apie jo veikalus sakoma, kad jie daugiau turėsia pasisekimo ateity, negu dabar, nes juose slypi daugybė toli pramatančių pranašysčių ir drąsų socialinių ir mokslinių minčių. Wells buvo didelė asmenybė, stebėtino sielos galimumo ir turtingumo.

Dauguma jo knygų yra daugiausia genialaus žurnalisto kūriniai, negu romanistai, nors, be abejo, niekas nenori mažinti ir jų didelės meninės ir literatūrinės vertės. Paskutiniiais metais jo optimizmas mokslui, pasitikėjimas žmogui ir ištikinimas, kad technikos pažanga pagerins žmonių buitį, smarkiai krito, tačiau iki pat mirties savo akis kreipė ateitin — jis tiesiog buvo jos ištroškęs. Tam dėl jo drąsos ir jo genijaus ateitis įsisaugos jo vieta.

Sarasas jo kūrinių, išleistų anglų kalba ir vėliau išverstų į visas pasaulio kalbas — užimtų visą puslapį. Žymiausias jo kūrinys, be abejo, yra didžiulis trijų tomų veikalas „Pasaulio Istorija“, kuriame jis visai naujai ir kitose šviesoje duoda istorinį žmonių vaizdą — ne karų, ne karalių, o kultūros išsirutuliojimą ir jos veidą.

Lietuvių kalbon buvo išversti jo romanai, „Pasaulių karas“, „Pirmieji žmonės mėnulyje“, „Nematomas žmogus“ ir „Pasaulio istorija“. Kiti žymesni jo kūriniai — „Vedybos“, „John and Peter“, „Tony Bungay“, „Mr. Britling“, „Mr. Barnstable“, „Autobiografija“, „Brynchild“ ir kt.

IVAIRENYBĖS

H. BARBUSSE MINI

Prancūzijos spauda plačiai paminėjo prieš vienuoliką metų mirusį Henri Barbusse, neuilstamą taikos šauklį ir rašytoją. Jis jau Hitlerio iškilimo pradžioje šaukė pasauliui apie besitariantį karą ir rašė nerealiai svajojantiems politikams: „Aš bijausi tų, kurie kalba debesyje ir laikosi nušalimai nuo realybės, toli nuo praktinių priemonių. Žodžiai, kurie tėra tik žodžiai, yra tas pats kas ir melas“.

30.000 Metų Senumo Graviūros. Abatas André Glory, vadovaujans Strasburgo universitetui priešistorinių tyrimų misijai, kasinėdamas vienoje prie Vallon (Ardèche) esančioje grotoje, užtiko 68 graviūras, kuriose vaizduojami prieš 30.000 m. išnykę gyvuliai — mamutai, rinocerai, ir kt. Žymūs prancūzų profesoriai nustatė didelę šių gilius amžius siekiančių graviūrų reikšmę mokslui.

Leipeiga įrengta centrinė aklių biblioteka.

HITLERIO BIBLIOTEKA

Rusai bando restauruoti sugriautą Hitlerio būstinę. Tvarkomos ir jo kny-

RAKETINIS VARIKLIS

H. L. HIBBARDAS

„Readers Digest“

Raketinis variklis yra vienas didžiausių šiuo šio karo aviacijoje. Manau, kad tai tik įžanga į galutinę žmogaus pastangų fazę veržtis per erdvę. Per šešerius karo metus, geriausi sąjungininkų ir priešų aviacijos inžinieriai įstengė lėktuvą greitį padidinti tik 50-čia mylių į valandą. Niekas tačiau neįstengė viršyti aukščiausios greičio ribos 450 mylių. Tik netikėtai raketinio varymo principas įgalino pagreitinti lėktuvą daug daugiau kaip 100 mylių į val.; kiek daugiau — karinė paslaptis.

Kas per išradimas, turis nepaprastai didelę reikšmę karui ir dar didesnę taikos metui? Raketinio variklio principas paprastas. Išvaizduokime patalpą, pripildytą degamomis dujomis. Joje įrengta žvakė ir kurio nors sienoje anga. Dujos, žvakės padegamos ir, sprogimo išdavoje, staigiai augančiu spaudimu atsistrenkia į patalpos sienas, išskyrus angos pusę, kur spaudimas yra lygus nuliui, nes pro čia jos išsiveržia nekludomos. Taigi, visa ši patalpa stumiama pozityvaus spaudimo kryptimi arba, kitaip sakant, priešinga angai kryptimi. Ir visiškai nesvarbu ar ji bus ore, vandeny ar vakume.

Yra trys raketinio varymo tipai. Teoretiskai geriausias ir paprasčiausias tas, kuriame degimas palaikomas visai nepriklausomai nuo oro išorėje. Tai atitinka paskutiniems transporto reikalavimams. Tai tipas, kuris mus kurį nors dieną išneš iš žemės atmosferos.

Raketos variklis paprastas. Vienas bakas, pripildytas paprastai skysto deguonio, kitas kuro — alkoholio ar benzino — kurie vamzdeliais privedami iki degimo vietos.

Raketinį variklį efektingai panaudojo vokiečiai savo V-2 bombai. Šis profingai įrengtas griovimo įrankis pasiekdavo greitį per 2.500 mylių į valandą skridamas virš 60 mylių aukštyje. Tai nėra sapnas ir angliai tai gerai žino.

Antras raketinio variklio tipas skiriasi nuo pirmojo tuo, kad degimo palaikymui pučiamas ir su kuru maišomas oras. Nors šio tipo lėktuvai gali judėti tik atmosferoje, bet jis pasiekia

žymiai didesnius aukštius už paprasto tipo lėktuvą.

Oras, įsiveržęs pro variklio priekį, suspaudžiamas ir stumiamas į degimo vietą sumaišymui su dideliu spaudimu įpurškiamu kuru. Vyksta nuolatinis sproginėjimas labai aukštai pakelia dujų temperatūrą, padėdamas išvystyti didžiausią sprogimo jėgą. Kurą čia atstoją žibalas. Žvakė duoda tik keletą pradinų kibirkščių ir po kelių sekundžių kita, maža, metalinė žvakutė, įkautus iki baltumo, padėginėja mišinį. Taigi, atpuola ne visai paprastas padėgimo įrengimas. Tai tik vienas daugelio benzino varomo motoro komplikuoju įtaisymų, kuris jau nevertojamas.

Raketinis variklis nereikalauja jokios aušinimo sistemos ir net tepimo problema dingsta. Jo mažas svoris (mažiau vieno svoro vienai arklio jėgai) ir didelis paprastumas ypač palengvina lėktuvų konstruavimo problemas ir užtikrina labai lengvą priežiūrą.

Trečias variklio tipas yra tuo pačiu raketiniu principu varoma turbina. Turbininis variklis efektingai veikia greičiuose iki 500 mylių į val. Tai visai paprastas įrengimas, kuris, manau, greit bus labai plačiai panaudotas. Paprasti turbininiai varikliai, be abejonės, bus plačiausiai pritaikyti garvežiams, autobusams ir, gal būt, net ateities automobiliams.

Aš įsitikinęs, kad dešimties metų bėgyje visi karo, transportiniai ar privatus lėktuvai bus varomi vienu šių raketinių būdų.

Skridimas raketiniu lėktuvu yra tai, ką jūs niekada dar iki šiol nesate patyrę. Ten nėra jokio nuovargio nuo užimo ar vibracijos. Lėktuvas skrenda lengvai, tyliai. Lakūnai sako, kad visa, ką jie girdi, tai tik malonų lėktuvo slydimą oru. Tačiau nuo žemės, kiekvienas raketinis lėktuvas gali būti atskirtas iš jį lydincio nežemiško riksmo.

Opiumas - vietoj kacetų ir dujų kamerų

Niurnberge ir Tokijoje teisiama svarbiausieji karo nusikaltėliai. Japonijos karo nusikaltėlių byla ne mažiau įdomi kaip Vokietijos karo nusikaltėlių, bet, gal tik dėl to, kad pastaroji anksčiau prasidėjo, mažiau vietos lieka vietos spaudoje Tokijos bylai. Tuo tarpu šioje byloje dienos švieson iškyla ne mažiau kvapą nutraukiančių savo baismu faktų, kaip Niurnbergo byloje.

Siomis dienomis iš Tokijos atėjo žinia, kad japonų svarbiausių karo nusikaltėlių bylai yra gautas oficialus japonų valdžios dokumentas, kuris rodo, kad opiumas buvo naudojamas kaip priemonė žmonėms žudyti. Kaip aiškėja, opiumas buvo žiauresnė ir greitesnė priemonė žmonėms žudyti, kaip kacetai ir dujų kameros, nes išvarius japonus iš Kinijos, ten rasta opiumu užnuodytų 30 milijonų kinų. Vadinasi, kiekvienas 14 kinas buvo opiumu apnuodytas.

Kovai su japonų okupacijos palikimu Čangkaišeko įsteigta tam tikra komisija.

Opiumas buvo slaptasis japonų ginklas, kuriuo jie puolė kinų tautą ir kuriuo jie norėjo ją visą išnaikinti. Opiumo fabrikai buvo

TOLIMŲJŲ RYTŲ DUJŲ KAMEROS Prieš karą Čangkaišekui pavyko opiumą vartojančių kinų skaičių iš 4

milijonų sumažinti iki 1 milijono. Čangkaišekas naikino opiumo prekybą. Jis įsakė sistemingai registruoti visus sergantį opiumo vartojimą liga kinus, ir priverstinai gydyti juos valdinės gydymo įstaigose. Atsisakantieji gydytis buvo traukiami tieson ir sunkiai baudžiami.

Vėliau į Kiniją įsiveržę japonai ir įvykdė negirdėtą darbą: jie ne tik leido viešai opiumo prekybą ir opiumo vartojimą, bet šaltakraujiškai organizavo Mandžiūrijoje ir pietų Kinijos plačiose srityse — kaimuose ir miestuose opiumo vartojimą. Kas tik norėjo vartoti opiumą, turėjo valdinę įstaigą įsiregistruoti. Toks asmuo gaudavo pažymėjimą, kuris suteikdavo teisę pirkti opiumą „savo reikalams“. Tuo būdu buvo skatinama kuo daugiau pažymėjimų naudotis. Jei vartotojai trūkdavo pinigų, tai japonų agentas duodavo paskolą opiumui pirkti.

Mandžiūrijoje augo opiumo fabrikai lyg grybai po lietaus. Dairene atsirado penki fabrikai su tūkstančiais darbininkų. Opiumo gamyba siekė milijoną jėnų per mėnesį. Mandžiūrijos marionetinė vyriausybė ir japonų okupacinės įstaigos dalinosi pelnu.

Iš šių fabriku nuodai raudonų piiliulių, baltų miltelių, arba opiume mirkytų cigarečių pavidalu rado kelią į kinų tautos mases. Sanchajuje žydėjo keturi dideli prekybos centrai su penki milijonų jėnų mėnesine apyvarta. Opiumo parduotuvių ir opiumo vartojimo namų savininkai turėdavo sumokėti tam tikrą koncesijos mokesį, ir be to, mokėti mėnesinius apyvartos mokesčius. Jie noriai mokėjo mokesčius, nes klientūros netrūko. Opiumo vartojimas plėtėsi, nelyginant vėžys kūne.

Kada Čangkaišeko kariuomenės daliniai atsismė senąją Kinijos sostinę — Nankiną, jie rado ten 30 didžiųjų opiumo salonų, 175 mažasias opiumo landynes ir daugybę opiumo parduotuvių. Opiumo prekyba buvo keturių asmenų rankose, kurie buvo japonų tarnyboje. Vien tik šitame mieste kasdieną mirdavo nuo opiumo vartojimo 55 žmonės.

Šiandien trūksta Kinijos atstatymui daugelio rėnkų, tai yra trisdešimtys milijonų žmonių vertingos darbo jėgos, iš kurių dar daugelis mirs. Trisdešimt milijonų žmonių, kurių palikuonys bus ligonys ir išsigimėliai, kurie dar grąso milijonus žmonių užkrėsti šia aistra.

Čangkaišekas vieną kartą jau buvo pradėjęs kovą su šia epidemija. Jo įsteigta „Komisija kovai su opiumo aistra“ vartoja visas priemones, kurias tik gali suteikti nualinta šalis. Tačiau kova bus ilga ir sunki.

Turbino sparnelių švilpimas, susiliejęs su raketos užimu, duoda triukšmą, panašų į skriejančio milžiniško deglo staigumą.

Raketinis variklis atveria duris į iki šiol mums svetimą greitį. Raketinis naikintuvas gali skristi greičiau už garšą, kuris skrenda tik 763 mylių greičiu į valandą.

Bet toks greitis, susietas su oro pasipriešinimu ir trinties problemomis. Iki 400 mylių į val. pasipriešinimas nedidelis. Bet nuo 400 pradeda augti, nuo 500 dar labiau ir prie garso greičio pasiekia kulminacinį tašką. Prie dar didesnio greičio, visai netikėtai, pasipriešinimas mažėja, beveik tokiu pat staigumu, koku jis kilo. Prie 1300 mylių greičio į val. oro pasipriešinimas ne daug ką didesnis už paprastu lėktuvu juntama. Tačiau visuomet yra įmanoma išnerti iš aukšto oro pasipriešinimo sluoksnio ir ten išvystyti norimą greitį.

Antras veiksny — trintis išsklaido visas viltis judėti atmosferoje greičiau 1.500 mylių į val., nes lėktuvas įkaista iki lakūnui nepakeliamos temperatūros. Atitinkamo dydžio šaldymo sistema būtų persunkus įrengimas.

Bet mes galime oro trinties išvengti išnėrę iš atmosferos į beorę erdvę. Raketiniais lėktuvais įmanoma pasiekti tiesiog neribotą greitį.

Šio išradimo pionieriai — vokiečiai. Jų Messerschmitt 163-B, grynai raketinis naikintuvas, buvo greičiausias iki pasirodant amerikiečių Lockheed P-80. Teoretiskai Messerschmitt 163 neturi jokių lubų. Aprūpintas reikiama kuro atsarga, bei specialia oro spaudimą viduje reguliuojančia lakūno kabina, jis gali išskristi iš atmosferos. Mūsų laikais, vokiečiai juo galėdavo skraidyti tik 15 minučių.

Šiandien paprastieji naikintuvai yra visiškai pasenę. Ateities lėktuvai bus varomi raketos principu. Transportai skris atmosferoje garšą pralenkiančiu greičiu. Jei reikės didesnio greičio, galės pasiekti substratosferą, kur įmanoma 100.000 mylių į valandą greitis.

Ar gali žmogaus organizmas toki greitį atlaikyti? Nepamirškime, kad žemės kamuolys su visu kuo ant savęs, keliauja dieną ir naktį 1.000 mylių greičiu per valandą. Be to, gi, visa planetinė sistema skrieja per erdvę po 500.000 mylių kas valandą. Medicinos ekspertai konstatavo, kad žmogaus organizmo judėjimo greičiui nėra jokios fizinės ribos.

Nauja transporto priemonių era turėsime pakeisti galvojimą laiko ir erdvės atžvilgiu. Europos ir net Azijos miestai bus vos keletos valandų atstumu nuo Čikagos. Visas pasaulis taps labai mažas.

Kelionė raketą varomais automobiliais, autobusais, traukiniais ir lėktuvais bus pigi, greita ir net daug malonesnė už šiandieninę.

Daugumas žmonių, dabar norinčių įsigyti automobilius, po dešimties metų galės įsigyti malūnsparnius. Jie bus varomi raketos principu, o kelionė jais bus saugiausia, paprasčiausia ir patogusia iš visų iki šiol žinomų keliavimo priemonių.

Dangaus erdvė mūsų tyrinėjimams atverta. Svyravimas išsiveržti iš žemės atmosferos dinga.

Pin - up - girl

Amerikiečių, taip pat ir prancūzų bei anglų, žurnaluose labai didelę dalį užima filmų artistų ir šiaip grožiū apdovanotųjų nuotraukos, Amerikoje vadinamos pin-up-girl. Jas pirmasis fotografijon įvedė Dan Welborne, dabar garsiausias amerikiečių fotografas. Tai jo išrastas žanras. Visos jaunos filmų artistės žino, kad viena jo nuotrauka gali atnešti karjerą. Dėl to jos esti taip kantrios fotografavimo metu.

Dan Welborne tvirtina, jog gerai pin-up nuotraukai reikia mažiausiai šešių valandų, nes tai sunkus menas.

Tokia nuotrauka reikalauja puikaus nudažymo, kuriam pasiekt reikalinga pusantros valandos. Dar pusantros valandos reikia pereiti per kirpėjus, grimuotojus ir kitus. Kai visa tai baigta, reikia surasti pozą. Vyksta nuolatinis padėties ir aksesuarų kaitaliojimas.

Geros pozos suradimui reikia iki trijų valandų, nes kiekvienai naujai pozai pritaikoma šukuosena, garbinimai, įnešami nauji retušavimai. Pagaliau, radus tinkamą pozą, reikia atlikti paskutinius retušavimus foto aparato apšvietimuose — darbas, užtrunkas dar apie pusvalandį. Tik po visa to prasideda fotografavimas, ir, iš didelių norų pasiekt gerų rezultatų, daroma daugelis nuotraukų panašiose pozose. Kiekvieną sykį vėl perretušavimai, šviesų derinimai.

Nors labiau mėgstama fotografuoti artistes, negu daryti pin-up, tačiau darbas yra labiau skatinas, nes pin-up daryto artistes, kai tuo tarpu jau artistes fotografuoti tėra tik reprodukcijos darbas. Pin-up yra tikras kūrimas, — sako Dan Welborne.

SPORTAS

KREPŠINIO TURNYRAS SCHEINFELDE

Rugsėjo 14-15 d. Scheinfelde įvyko trečiasis didysis krepšinio turnyras, į kurį buvo pakviesta dalyvauti keturiolika stipriausių išeivijoje esančių komandų. Turnyrą rengė komitetas, p. Švelnio ir A. Gaigalo vadovaujamas. Juos parėmė Unros direktorius Mr. D. de Haan ir stovyklos gyventojai.

Į turnyrą atvyko tik 11 komandų. Turnyras prasidėjo šeštadienį iškilmingu atidarymu.

Pirmose rungtynėse susitiko Müncheno „Gintaras“ su Memmingenu. Pranašesnis pasirodė „Gintaras“, laimėdamas 51:28 (24:3) pasekme. Toliau įvyko įdomios Scheinfeldo „Vytis“ — Wiesbadeno „Lituanica“ rungtynės. Daugelis favoritais laikė šeimininkus. Pirmas kėlinys leido taip spėti, bet antrame vaizdas pasikeitė. „Lituanica“ parodė geresnį žaidimą ir ne tik išlygino žaidimą, bet trečio ketvirčio pabaigoje jau vedė kelių taškų skirtumu. Šeimininkai buvo išmūsti iš tolimesnių varžybų pasekme 31:25 (5:14).

Kempteno GSK iš turnyro išstūmė antrąją Scheinfeldo komandą — Gimnaziją, kurią lengvai nugalėjo 52:21 (28:5). Eechstątas sukirto Schweinfurto „Garsą“ 55:26 (28:12). Müncheno „Gintaras“ pu sunkios kovos, įveikė Dillingeną 37:27 (12:15). Pirmą kėlinį müncheniečiams prieš šoninį dengimą sunkiai sekėsi, tik antrame kėlinyje geresniais metais ir spartesniu žaidimu pavyko atsiplėšti. Įtemptoje kovoje Kempteno GSK ir Tūbingeno „Vyties“, laimėtojai išėjo kempteniškiai.

Abi komandos pasirodė apylygios, tik tūbingeniečiai silpnai dengė ir nebuvo tikri metuose, turėjo pralaimėti 15:18 (7:12). Paskutinėse, draugiškose rungtynėse, Kempteno „Šarūnas“ laimėjo prieš Scheinfeldo „Vyti“ 41:14. Pirmame ketvirtyje scheinfeldiečiai dar išlaikė pasekmę 4:7, tačiau toliau neįstengė atkakliai priešintis.

Sekmadienyje buvo pusfinalinės rungtynės. Pirmose susitiko Müncheno „Gintaras“ su Eechstātu. Pirmas kėlinys davė įtemptą kovą ir pasėkmė ėjo lygiai, antrame — müncheniečiai greitai padarė 27:17 savo naudai ir tuo išsprendė laimėjimą. Bendra pasekmė — 34:24 (15:11) „Gintaro“ naudai. Antrąjį poroje susitiko Wiesbadeno „Lituanica“ — Kempteno GSK. Tai buvo pačios karščiausios, ir gal būt įdomiausios, rungtynės. Pradžioje kempteniečiai vedė kelių taškų persvara, tačiau į kėlinio pabaigą „Lituanica“ atsigriebė 10:11. Antrame kėlinyje wiesbadeniečiai paėmė spartą ir greitai turėjo 16:12 savo naudai. Penkias minutes prieš pabaigą pasėkmė dar buvo 18:14 „Lituanicos“ naudai, tačiau Šventickui pavyko dviem tolmais, kuo nė iš centro, metimais išlyginti. Tada prasidėjo pats karščiausias žaidimas, privedęs net prie to, kad GSK metant baudas, publika pradėjo švilpti ir teisėjams teko ją net įspėti. Paskutinėse žaidimo minutėse sugriuvus ir krūvą keliems žaidikams, teisėjas davė mesti kempteniškiam baudą, kurią jie išnaudojo ir tuo būdu pateko į finalą.

Finalinėse rungtynėse Müncheno „Gintaras“ įveikė Kempteno GSK 30:18 (16:11). Pirmame ketvirtyje GSK vedė, tačiau toliau negalėjo sulaukyti vėrliojo Grybausko, kuris savo puikiais metimais pasekmę persvėrė; iki rungtynių pabaigos müncheniečiai išlaikė žaidimą savo rankose, laimėdami pelnytai pirmąją vietą.

Varžybos užbaigtos rungtynėmis Kempteno „Šarūno“ su Müncheno „Gintaru“. Müncheniečiams tą dieną jau buvo trečiosios rungtynės ir neuostabu, kad ypatingo pasipriešinimo nė negalėjo padaryti. „Šarūnas“ parodė aukštos klasės žaidimą, tačiau daugiau paskirų žaidėjų, kaip komandos. Per turnyro uždarymą komandoms ir paskiriems žadėjamas įteikta dovanos. Pasirodo, kad geriausias turnyro metikas buvo münchenietis Grybauskas, daugiausia baudų per vienas rungtynes gavo Schweinfurto „Garsas“, kuriam buvo įteikta pritaikinta dovana — bokso pirštinės. Nebuvo pamiršti ir nuskriaustieji. Pirmoji skirtusi iš turnyro komanda — Memmingenas, pasi-guodimui gavo dėžę cigaru. Be to, skautai įteikė kiekvienai komandai puokštes gėlių. Vakare, nuleidus vėliavas, įvyko pobūvis, kuriame kartu su garbingais svečiais buvo jaukiai praleistas laikas.

Turnyro organizacija buvo puiki. Jos dalyviai išsiskirstė į įvairius Vokietijos kampus, galės papasakoti, kaip iš tikrųjų galima suruošti varžybas, nors ir sunkiose sąlygose.

„TREMTINIŲ ŽINIOMS“

Reikalingi:

Linotipininkai, Korektoriai, Stenografai.

Kreiptis:

į „Tremtinių Žinių“ Administraciją. (16) Wiesbaden, DP Camp 563, Litauisches Lager.

ALP 3608 Larch.

Muitininkų streikas

Paryžius (AP). Troškimas per atvirą nuo muitų sieną vesti prekių mainus, visai „nesavanoriškai“ buvo įgyvendintas per paskutines 24 val., kai 100.000 Prancūzijos muitininkų ir finansų ministerijos tarnautojų, antrąją savo streiko dieną, visiems įvykiams davė laisvę.

Ateinančiuose nuo Belgijos, Šveicarijos, Italijos ir Ispanijos sienų pranešimuose sakoma, kad nesibaigiančios pirkti norinčių prancūzų eilės, naudojasi proga nuvykti į kaimyninius kraštus, ir iš to, iki šiol muitų ir sienos peržengimo nuostatais uždaryto rojus, parsigabenti seniai stingamų prekių, kaip maisto produktų, tabako ir šilko.

Prancūzijos išdui šis streikas kas valanda kainuoja milijonus frankų.

Trumpai prieš prasidedant streikui, prancūzų įstaijos prie Belgijos sienos konfiskavo sunkvežimį su trimis tonomis tabako.

Reikia laukti streiką išsiplečiant ir į kitų žinybų valdininkus. Įvairios Bordo, Lilio ir kitų provincijos miestų valdininkų profesinės sąjungos, kaip pra-

nešama, pareiškė sustabdydysiančios darbą 24 valandom.

Dvidešimtmatisis šimtmetis bausis

Zeneva (AP). Šveicarijot atostogavęs Winstonas Churchillis aplankė tarptautinį Raudonojo Kryžiaus Komitetą Zenevoje.

Po keleto Raudonojo Kryžiaus Komiteto pirmininko Max Hubero klausimų, W. Churchillis pareiškė: Šiame bausiame dvidešimtajame šimtmetyje trūksta kariaujančioms tos riteriškos dvasios, kurį maskuodavo septynioliktą amžiaus karus. Moderniame kare visi ryšiai tarp kariaujančiųjų yra nutraukti. Tik vienas kas (kad ir nepilnai) išsilaikė — tai Tarptautinis Raudonasis Kryžius, kuris pasiūlė žmonijai reikalingiausias patarnavimus.

Tikėjimo į Dievą principai tvirčiausi

Naujorkas (AP). Canterburio arkivyskupas Dr. G. F. Fišeris, šv. Jono katedroje, Naujorke, per pamokslą pasakė, kad rusai tiki savo pasaulėžiūra, kaip religija. Tokiai tendencijai, kalbėjo arkivyskupas, mes negalime atsispirti egocentrinėmis tendencijomis, bet už tai jai galim pastatyti mūsų tikėjimo į Dievą principus. Tolimesniuose išvedžiojimuose arkivyskupas išskėlė glaudaus bendradarbiavimo Anglijos ir Amerikos reikalą ir santykių tarp anglikonų bažnyčių glaudumo būtinumą. Pamokslo klausėsi apie 700 žmonių, tarp jų daug Amerikos bažnyties ir valdžios aukštųjų pareigūnų.

Streikas Japonijoje

Tokio (AP). Žemės ūkio darbininkų streikas plečiasi. Streikuojančių skaičius jau pasiekė pusę milijono. Jūrinių, kasyklų ir plieno darbininkų streiko išvengta.

Kas dedasi Palestinoje

Haifa (AP). Mėginami sutrukdyti apie 800 nelegalių žydų atvykėlių de-

Farerų salos bus nepriklausomos

Kopenhaga (AP). Farerų salos nuo 13 šimtmečio pradžios priklausė Danijai. Po šio karo jų gyventojai panorą būti nepriklausomi. Kadangi buvo ir tokių, kurie norėjo po senovę pasilikti Danijos priklausomybę, dėl to klausimas išspręsta gyventojų atsklausimo keliu. Referendumas įvyko rugsėjo 14 d. Už atsiskyrimą nuo Danijos pasisakė 5.650 balsų, prieš — 5.500. Galutini duomenys dar nepaaiškėjo, nes gauta balsavimo duomenų iš visų salų. Farerų salos yra į šiaurę nuo Škotijos Islandijos linkui. Jų yra keliasdešimt, bet gyvenamų — 17. Plotas 1.400 kv. km., 25.700 gyventojų.

portavimą, šio žydų uostamiesčio gyventojai surengė masinę demonstraciją. Visos žydų krautuvės užsidarė, o kariuomenė pasirodė sutrukdyti galima demonstrantų įsiveržimą į uosto rajoną.

Tačiau dviejų žydų rabinų vedini demonstrantai tuojau pabiro, vienoj gatvės užtvaroj britų kariams iššovus vieną salvę į orą.

Britų karininkams užlipus ant atvykėlių laivo „Palmach“ denio, išsiuntimo į Kiprą reikala duoti nurodymus, apie 100 žydų iššoko per kraštą mėginami pasiekti krantą.

Tuoju metu panaudotos policijos ir jūrininkų valtytis, visame uosto vandeny pasklidusiems plaukikams sužvejoti. Be didelių sunkumų tai pavyko. Kai kurie jų iš vandens turėjo būti ištraukti jėga, o kiti buvo įšokusį į vandenį britų kareivių priištiti prie valčių ir išvilkti.

Kareiviai, norėję įlipti atvykėlių laivan, buvo apmėtyti įvairiausiais daiktai. Tačiau, karininkų įstaigų pranešimu, nelegalių atvykėlių pervežimas bus tuoj atliktas, kariuomenės transportiniu laivu „Empire Heywood“.

Dar vienas JAV lėktuvnešis į Europą

Vašingtonas (AP). Lapkričio pirmomis dienomis į Europą išplaukia JAV lėktuvnešis „Randolph“, 27.000 tonų. Jis prisijungs prie Amerikos karo laivų, esančių Viduržemio jūroje. Iki šiol Viduržemio jūroje buvo šie JAV karo laivai: lėktuvnešis „F. D. Roosevelt“, trys kovos laivai (kreiseriai) ir septyni naikintojai.

Baigėsi JAV jūrininkų streikas

Naujorkas (AP). Apie tris savaites trukęs Amerikos jūrininkų streikas rugsėjo 20 d. baigėsi. Jis kilo dėl atlyginimo pakėlimo. Streikavo apie 500.000 jūrininkų. Dėl streiko uostuose stovėjo apie 1.500 laivų, tam skaičiuje apie 150 su Unros krovinių, kurie buvo skirti bado paliestų kraštų gyventojams. Dėl streiko uostuose susikauptė dideli kiekiai įvairių prekių.

Naujas Sovietų pasiuntinys Šveicarijoje

Bernas (AP). Sovietų Rusijos pasiuntiniu Šveicarijai paskirtas Anatolis Kulajenkovas, kuris jau 35 metus yra diplomatinėje tarnyboje. Tuo būdu po 20 metų pertraukos vėl užmegsti diplomatiniai santykiai tarp Maskvos ir Berno.

Kulajenkovas buvo Sovietų Sąjungos pasiuntiniu Italijoje, Irane, Turkiijoje ir Graikijoje.

JAV apleidžia Islandiją

Vašingtonas (AP). Amerikos užsienių reikalų ministeris pranešė apie pasirašytą sutartį su Islandija, iš Islandijos per 180 dienų numatomos atitraukti JAV karinės pajėgos. Sutarty numatyta, kad JAV gali laikyti savo civilinį personalą Reikjaviko aerodrome. Aerodromu gali naudotis visų tų kraštų civiliniai lėktuvai, kurie su Islandija atatinamai susitars.

Nauja okupacinė mokėjimo priemonė

Frankfurtas (AP). Nuo rugsėjo 17 d. amerikiečių okupaciniams daliniams įvesta nauja mokėjimo priemonė. Buvusi okupacinė markė nuo tos dienos nustoja kursavus. Naujos mokėjimo priemonės gaunamos tik už dolerius ar kita, tolygia valiuta.

Švedų nuotaika kairėja

Stokholmas (AP). Švedų savivaldybių rinkimų duomenis rodo švedų nuotaikos pakairėjimą. Dabartiniai rinkimai yra pirmi po karo. Jie rodo, kad daugiausia laimėjo liberalų, ūkininkų ir komunistų partijos konservatorių ir socialdemokratų sąskaiton. Abi šios partijos buvo valdžioje.

Naujas jėzuitų generolas

Roma (AP). Nauju Jėzuitų Ordino generolu vienbalsiai išrinktas belgas Jonas Babbistas Jansenas.

Pažymėti tenka, kad prieš jį buvęs jėzuitų generolas Klodomiras Ledochovskis, lenkas, yra miręs karo metu. Ilgą laiką ordinas neturėjo generolo.

VIENYBĖJE GALYBĖ

(PASIKALBĖJIMAS SU IGD PLK. LTN. LELAND F. ADAIR)

Ziaurasis likimo į Vokietiją bloškiami lietuviai nujautė, kad jiems čia teks išgyventi pragariškas kančias. Ir toji nuotaika buvo neklaidinga. Vos tik iš savų namų pajudėjęs, prasidėjo šis kančių galgotos kelias, ir niekas nežinojo, kada ir kur jis baigsis. Tačiau lietuviai tas kančias kantriai kentė, nes juos gaivino šviesi viltis, kad jie bus išvaduoti Vakarų Sąjungininkų, kad jie Vokietijoje kada nors susitikis su amerikiečiais, kurių eilėse yra daug ir savų brolių lietuvių.

Ir didis džiaugsmas buvo, kai iš nacių rudosios vergijos išvaduoti lietuviai susitiko pirmuosius amerikiečius lietuvius karius. Šie susitikimai telkė didžio džiausmo ir šviesių vilčių. Pagaliau, mes savųjų tarpe...

Amerikiečiai kariai buvo kviečiami į mūsų meninius pasirodymus. Lietuviškoji daina mus dar labiau vienus su kitais artino ir siejo. Viena iš pačių didžiausių lietuvių stovyklų Hanau mieste ant Maino kranto turėjo laimės ir džiausmo savo tarpe matyti aukšto rango amerikiečių karį IGD plk. ltn. Leland F. Adair. Jis nuoširdžiai domisi mūsų gyvenimu, žavisi mūsų meniniais pasirodymais, ypač lietuviška daina ir tautiniais šokiais. Hanau lietuvių stovyklos „Dainavos“ choro pakviestas būti krikštateviu, neatsisakė juo būti ir per choro krikšto iškilmes pasakė mums gražių ir nuoširdžių linkėjimų. Lietuviai tremtiniai Vokietijoje didžiai gerbiamo pono pulkininko asmenyje rado nuoširdų bičiulį, kuris, kiek galėdamas, mums visokeriopai padeda.

Ponui pulkininkui ruošiantis išvykti į Jungtines Amerikos Valstybes „Tremtinių Žinių“ redakcijos bendradarbis turėjo laimės su juo pasikalbėti. Norėdamas lietuvių tremtinių bendruomenę supažindinti su nuoširdžiojo jos bičiulio asmenybe, redakcijos bendradarbis paprašė jį papasakoti savo gyvenimą.

— Jūs prašote manęs ką papasakoti iš savo gyvenimo,—sako šypsodamasis ponas pulkininkas. — Mano biografija labai trumpa ir, tikriaus sakant, neįdomi. Gimiau 1902 m. liepos 11 d. mažame JAV Pietų Dakotos mieste — Sioux Falls. Didesnę savo vaikystės dalį praleidau Pietų Dakotos ir Kalifornijos mokyklose. Tai buvo peprasta, laiminga vaikystė. Užaugau pas tėvus, vienas kitam pasišventusius, žodžiu tokius, kokius mano manymu, sūnus gali kada nors trokšti. Nors jie dabar jau mirė, bet kiekvienas mano laimėjimas ar suteikta garbė, visuomet bus skiriamas jų atminimui.

1918 metais mano šeima visiškai išsikėlė iš Pietų Dakotos į Kaliforniją. Kalifornijoje lankiau gimnaziją ir kolegiją. Baigęs kolegiją, vienas grįžau Pietų Dakotą ir pradėjau verstis bankininko profesija. Tačiau Kaliforniją buvau jau per daug pamilęs, todėl 1929 m. grįžau į Los Angeles ir apsisistojau draudimo versle.

1930 m. pradžioj pajutau vėl bręstančią kitą pasaulinį konfliktą ir įstojau Amerikos Armijos atsargos karininkų korpan. 1935 m. balandžio mėnesį ga-

vau atsargos jaun. leitenanto laipsnį ir 1940 metais liepos mėn. buvau pašauktas aktyvion tarnybon. 1944 metais balandžio mėn. buvau pasiųstas užjūrin ir prisijungiau prie 19-o korpo Anglijoje, kaip asistuojąs generalinis inspektorius, vėliau, mano pirmtakūną išstikus nelaimėi, tapau generaliniu inspektorium. Mes išsikėlėme Normandijoje, kovojome prie Saint Lo, Prancūzijoje, Belgijoje, Olandijoje ir prasirovejome per Vokietiją iki Magdeburgo (ant Elbės).

— Kada Tamstai teko arčiau susipažinti su lietuviais tremtiniais? Tams-tos, pone pulkininke, nuomonė apie juos?

— Tai buvo pernai metų spalį mėn., kai aš suėjau į draugiškus santykius su kai kuriais Baltijos valstybių žmonėmis. Kaip tik tuo laiku buvau komandiruotas prie 36-os pėst. diviziono, apsisistojusios Geislingen, Vokietijoje. Ten aš buvau labai nustebintas pamatęs kai kurias labai patrauklias moteris karininkų baliuje. Pasiteiravęs patyriau visas jas esant pabėgėles iš Baltijos valstybių. Nors retai kuri jų kalbėjo angliškai, bet vienas mūsų tuoj pat pripažino joms pirmenybę dėl jų charakterio, laikysenos ir asmenybės. Žinoma, mes apipylėm jas įvairiais klausimais, nes didelis jų patrau-

klusmas sužadino mūsų smalsumą. Jos pasakojė apie savo tėvynę, namus, kaip jos myli savo tėvynę ir apie vargą, patirtą karo metu. Jau tik mažai žinant mūsų pačių karo vargus, buvo lengva užjausti ir jų pasakojimus suprasti. Kažin ar būtų pasauly žmogus nemylis savo gimtojo krašto. Todėl ir palinko mūsų širdys šiems žmonėms, mylintiems savo namus ir besilgintiems į juos grįžti.

— Ką Tamsta, pone pulkininke, turėtumėt per mūsų laikraštį palinkėti lietuvių tremtinių bendruomenei?

— Nelaimių slėgiami, jūs vis dėlto žengiate iškeiktomis galvomis, turėdami po kojomis tvirtą pagrindą ir vieniną dirbdami ateičiai. Tebūnie leista man jus pasveikinti. Jei nebūčiau gimęs amerikiečiu, didžiuočiausiai būdamas vienu iš jūsų. Amerikoje turime tokią patarėlę (turbūt, ji paplitus po visą pasaulį) „vienybėje galybė“. Jūs turite tokią vienybę ir dėl to jūs stiprūs. Esu įsitikinęs, kad Dievas išklausys jūsų maldas ir jūsų pastangos bus atlygintos.

Jau atėjo laikas man grįžti tėvynėn ir padėti uniformą. Tačiau vieno dalyko aš neatidėsiu į šalį, tai savo meilės ir pagarbos lietuviams. Jie visuomet bus mano maldose. Telaimina jus Dievas.

A. Merkelis

Lenkijos rinkimų įstatymas

Varšuva (AP). Po audringo lenkų parlamento posėdžio, 306 balsais prieš 40, priimtas vyriausybės pasiūlytas bendras rinkimų įstatymas.

Posėdis buvo nutraukiamas puolimais prieš ūkininkų partijos vadą Mikolaičiką. Jis buvo kaltinamas prieštarabiniu nusistatymu, o jo partija — ryšiais su nelegaliomis pogrindžio organizacijomis, siekiančiomis nuversti dabartinę lenkų vyriausybę.

Įvairūs Mikolaičiko pateikti įstatymo pakeitimo pasiūlymai buvo atmesti.

Amerikiečių kanadiečių manevrai

Londonas (AP). Maskvos radio komentatorius pareiškė, kad amerikiečių ir kanadiečių pajėgų manevrai kaip tik yra tie patys ženklai, kuriuos Amerikos prekybos ministeris Wallace pavadino „Amerikos užsienių politikos imperialistinėmis ir militaristinėmis tendencijomis“.

„Aš nurodau tik į Amerikos tvirtovių bandomuosius skraidymus Arktikoje ir į suvienytus amerikiečių ir kanadiečių dalinių pratimus Šiaurės Aliaskoje“.

Anglijos Argentinos ūkinis susitarimas

Pereitą savaitę Londone pasirašytas Anglijos Argentinos ūkinis susitarimas. Derybos truko apie tris mėnesius. Pagal šį susitarimą, Argentina atgauna 140 milijonų sv. sterlingų, kurie Anglijoje buvo „išalę“. Anglija Argentinoje galės pirkti didelius kiekius mėsos ir maisto produktų. Be to, numatyta įsteigti bendrą anglų argentiniečių bendrovę, anglų nuosavybėje esantiems argentiniečių geležinkeliams eksploatuoti. Ryšium su šiuo susitarimu, Anglijoje pabaltėjo duona, nes bus daugiau kviečių dedama.

Sukilimas Persijoje

Teheranas (AP). Iš Persijos gautomis žiniomis, kalnuotoj Farso provincijoje gaskų tautelė užpuolė žandarmerijos bustus, pusiau oficialiu persų laikraščio „Etelaa“ šeštadienio vakarinės laidos pranešimu, iš Teherano į Sirasą pasiūsta bombonešų ir motorizuoti persų kariuomenės daliniai.

Graikijos karalius grįžta

Londonas (AP). Iš graikų vyriausybės artimų sluosnių pranešama, kad karalius Jurgis, tarp rugsėjo 23 ir 25“ grįš į Atėnus. Karalius greičiausiai atskris Malton, iš kur pradės kelionę į Atėnus graikų karo laivu.

Naujokynas Aliaskoje

Vašingtonas (AP). JAV vyriausybė numato duoti Aliaskoje 18.640.000 žemės privačiam apgyvendinimui.

Šis plotas 1943 m. privačial nuosavybė buvo užblokuotas, nes tuomet valdžia manė eksploatuoti ten esamus naftos šaltinius.

Nürnbergo kaliniams bus atskiras kalėjimas

Sprendimas svarbiausių karo nusikaltėlių byloje bus paskelbtas rugsėjo 30 d. Ryšium su tuo pradeda aiškėti kai kurios žinios dėl teismo sprendimo vykdymo. Mirties bausmė nuteistiesiems būsianti vykdoma ne viešai, bet spaudos atstovų, bet jos eiga bus vis dėl to nufilmuota. Ilgesniam laikui kalėti nuteistieji nebūsia Nürnbergo palkiti, bet pergabenti į Berlyną ir ten laikomi specialiaame kalėjime, kuris bus Sąjungininkų Kontrolinės Tarybos ži-

nioje. Aukščiausia instancija Nürnbergo teisiamiesiems karo nusikaltėliams būsianti Sąjungininkų Kontrolinė Taryba. Į ją nuteistieji galės ir apeliuoti.

PACIFISTAI PRIEŠ MIRTIES BAUSMĘ

Londonas (AP). „Peace pledge“ taryba paskelbė atsisaukimą, kuriame pasisako prieš mirties bausmę Nürnbergo teisiamiesiems asmenims. Mirties sprendimas moralės atžvilgiu nebūtų pateisinamas ir nepasiektų tikslo.

JAV 140 milijonų gyventojų

DAUGIAU MOTERŲ, KAIP VYRŲ

JAV Statistikos Biuro žiniomis, šiuo metu JAV yra 140.840.000 gyventojų. Pagal demografinius duomenis, 1990 metais JAV gyventojų skaičius pasiekis 165 milijonus. Kaip dabar, taip ir tada bus daugiau moterų, kaip vyrų. Moterų skaičius laipsniškai didės ir 2000 metais jis vyrų skaičių prašoksias 370.000.

Taikos galimybės Kinijoje menkos

Pilietinis karas Kinijoje jau išėjo iš paskirų nesusipratimų formos. Jis tolydžio auga ir virsta dideliu karu. Kovoja centrinės Kinijos kariuomenė su kinų komunistų kariuomene. Mūšiuose dalyvauja iš abiejų pusių istisos armijos, susidedančios iš įvairių ginklo rūšių kariuomenės. Didžiausios kovos šiuo laiku vyksta ties Tatungo miestu. Juo toliau, juo mažiau darosi galimybių kinas sutaukyti. JAV prezidento ypatingo įgaliotinio gen. Maršalo pastangos nedavė vaisių. Kinijoje įsi-

liepsnojo vėl pilietinis karas. Nankingas (AP). Galimybė talkai Kinijoje sudaryti nukrito, kai Kinijos centrinės valdžios kariuomenė įsibrovė kyliu Jenano Kalgano ruoža.

Kinų komunistų oficialus pranešėjas Vang Ping Nan pareiškė: Mes galime vieno ar kito miesto, vienos ar kitos srities netekti, vyriausybinių dalinių gali laimėti daugiau erdvės, bet kol mūsų pajėgos yra tvarkoje, mes neturime jokių rūpesčių.